

**PANNON EGYETEM
GAZDÁLKODÁSI KAR ZALAEGERSZEG**

Biogazdálkodás indítása Magyarországon

Témavezető: Márkus Mónika

Külső konzulens: Fekete Zsóka

Faragó-Rózsás Anita

Levelező tagozat

Gazdálkodási és menedzsment szak

Vállalkozásszervező Szakirány

2020

PANNON EGYETEM

Gazdálkodási Kar Zalaegerszeg

NYILATKOZAT

a szakdolgozat/zárodolgozat digitális formátumának benyújtásáról

(Szövegszerkesztővel történő kitöltés után nyomtatandó egy példányban.)

Hallgató neve:	Faragó-Rózsás Anita		
Szak:	Gazdálkodási és menedzsment		
Szakirány (ha van):	Vállalkozásszervező		
Neptun kód:	G063PW	Benyújtás éve:	2021
Szakdolgozat/zárodolgozat címe:	Biogazdálkodás indítása Magyarországon		
Témavezető (belső konzulens) neve:	Márkus Mónika		
Gyakorlóhelyi (külső) konzulens neve:	Fekete Zsóka		
Legalább 5 kulcsszó a dolgozat tartalmára vonatkozóan:	biogazdálkodás/ökgazdaságok, környezettudatosság, szemléletformálás, pályázati lehetőségek, minősítési rendszerek, vállalkozásindítás, vállalkozás fenntartás		

Kérjük a szerzői döntésnek megfelelő opciót aláhúzni:

Hozzájárulok / nem járulok hozzá, hogy szakdolgozatomat/zárodolgozatomat az egyetem az interneten a nyilvánosság számára repozitóriumában közzétegye.

A hozzájárulás szerzői feltételei:

- mások számára a közzététel semmilyen formában nem engedélyezett,
- a dolgozat magáncélra letölthető, a forrás és nevem megjelölésével szabadon idézhető, de az idézést meghaladó felhasználás (átvétel) tilos,
- hozzájárulásom időtartamra nem korlátozott és bármikor visszavonható.

Hozzájárulás hiányában a dolgozat csak az egyetem könyvtáraiban az arra kijelölt számítógépeken, képernyős megtekintéssel kutatható. Egyéb hozzáférés, többszörözés nem engedélyezett.

Felelősségem tudatában kijelentem, hogy szakdolgozatom/zárodolgozatom digitális adatállománya mindenben eleget tesz a vonatkozó hatályos intézményi előírásoknak, tartalma megegyezik nyomtatott formában benyújtott szakdolgozatommal.

Dátum: 2021. január 1.

Faragó-Rózsás Anita s.k.

.....
hallgató aláírása

A digitális szakdolgozat könyvtári benyújtását és átvételét igazolom.

Dátum: 2021.01.04.

Szabó G. Tibor s. k.

.....
könyvtári munkatárs

P.H.

Tartalomjegyzék

1	Bevezetés.....	1
1.1	A téma aktualitása, a témaválasztás indoklása	1
1.2	Célkitűzések megfogalmazása.....	1
1.3	A dolgozat felépítése	1
2	Irodalmi áttekintés.....	3
2.1	Fogalmi háttér tisztázása	3
2.2	Jogszabályi környezet.....	5
2.3	Minősítési/tanúsítási rendszerek.....	7
2.4	Pályázati lehetőségek.....	9
2.5	Best practice – jó gyakorlat	13
2.5.1	Geredy Ökogazdaság.....	18
2.5.2	Fülöpjakabi Biogomba Farm.....	20
2.5.3	Rendek Ökogazdaság és Tanyamúzeum	22
2.5.4	EBIO Kertészet	24
2.5.5	Tarka Boci Porta.....	28
3	Elemzés, értékelés	31
3.1	Statisztikai elemzés, hazai helyzetkép bemutatása.....	31
3.2	Területválasztás jelentősége	42
3.3	Szociális, társadalmi kérdések: munkaerő, vásárlóerő	42
3.4	Szakmai szempontok: specializálódás vagy inkább szélesebb termékpaletta	43
3.5	Turisztikai lehetőségek	44
4	Összefoglalás.....	49
4.1	Megvalósíthatóság, vállalkozásindítás	49
4.2	Következtetések.....	51
4.3	Összegzés.....	53
5	Irodalomjegyzék.....	54
	Ábrajegyzék	57
	Táblázatjegyzék.....	57

1 Bevezetés

1.1 A téma aktualitása, a témaválasztás indoklása

Napjainkban egyre elterjedtebb az egészséges étkezés előtérbe kerülése, az élelmiszerek származási helyének figyelése. Szélesebb kereslet mutatkozik a biotermékek iránt, így a bioélelmiszerek is sokkal népszerűbbé váltak, ennek köszönhetően a választék is egyre inkább bővül. Az ökológiai gazdálkodásból származó növények és zöldségek jellemzően magasabb áron kelnek el, azonban tápanyagokban és vitaminokban gazdagabbak és kevesebb káros anyagot tartalmaznak. A biogazdaságok fenntartására igény van, nemcsak határainkon belül, hanem a környező országokban egyaránt.

A koronavírus járvány okozta korlátozások és a mindennapi életben bekövetkező változások elgondolkodtatták a lakosságot sok tekintetben. A helyi termékek is felértékelődtek, éppen ezért még jobban indokolt a hazai biogazdálkodások helyzetének megismerése, az ilyen típusú vállalkozásindítás lehetőségeinek vizsgálata.

1.2 Célkitűzések megfogalmazása

A szakdolgozat célja, hogy a hagyományos, műtrágyákon alapuló nagyüzemi gazdálkodás és az ökológiai gazdálkodás közötti eltérésekre felhívja a figyelmet és megismertesse az olvasóval a biogazdálkodás jelenlegi gyakorlatát Magyarországon. A későbbiekben felvonultatott példák a környezettudatos gazdálkodási forma szépségei mellett a nehézségeket is felszínre hozza, annak érdekében, hogy a téma iránt érdeklődő, vállalkozó kedvű egyének teljesebb képet kapjanak az előnyökről és a hátrányokról egyaránt.

1.3 A dolgozat felépítése

A fogalmi háttér tisztázását követően a szakirodalmi áttekintés, a jogszabályi környezet bemutatása, a nemzetközi és a hazai szabályozási rendszer ismertetése mellett a minősítési rendszerekre, valamint a pályázati lehetőségekre is kitér. A jó gyakorlat alfejezetben olyan példákat fogok bemutatni, ahol egy-egy család döntött a hagyományos, azaz a természetes gazdálkodás mellett, megőrizve elődeik tudását vagy akár olyan gazdák, akik a várostól távol a semmiből felépítve hozták létre jól működő gazdaságukat.

Ezt követően egy elemző részben az elmúlt évtizedekre vonatkozóan, különös tekintettel a hazai ökológiai gazdálkodással kapcsolatos statisztikai adatokat ismertetném. Hipotézisem szerint az

adatok alátámasztják majd, hogy egyre nagyobb arányban jelenik meg a növénytermesztésben is a biogazdálkodás.

Ezután a területválasztás jelentőségét szeretném ismertetni, majd a témához kapcsolódó szociális és társadalmi kérdéseket érinteni.

Ökológiai gazdálkodás esetében a tápanyagpótlás és a növényvédőszer alkalmazása nem történhet bármilyen műtrágya és káros, mérgező anyagok felhasználásával, kizárólag szerves eredetű, a növényekbe be nem épülő, fel nem szívódó szerek lehetnek, amelyek vízzel könnyen lemoshatók. A rovarirtó szerek közül pedig minimális, 10-nél is kevesebb szer engedélyezett a közel 500 létező vegyszerből, és adalékanyag esetében is jóval kevesebb használható ökológiai gazdaságokban, mint a hagyományos gazdaságokban.

Megfigyelhető, hogy egyes helyeken jellemzően inkább egy-egy termékre fektetik a hangsúlyt, míg más gazdaságokban több összeálló, egyfajta arculatot biztosító termékpalaival foglalkoznak. Példákon keresztül megpróbálom majd bemutatni, hogy mikor célszerű az egyiket és mikor a másik megoldást választani.

Az ökológiai gazdálkodásnak egyre nagyobb turisztikai része is van. Megjelentek a termelés mellett a gazdálkodási formát népszerűsítő, idegenforgalmat kihasználó gazdaságok, ökofarmok is. A környezettudatos szemlélet, az egészséges életmód, a hagyományos mezőgazdasági forma ismertetése, szemléletformálás a cél, a saját termelésű áruk eladása és az önfenntartás mellett. A Rendek Ökológiai és Tanyamúzeum például feladatául a paraszti kultúra ápolását és továbbadását tűzte ki célul, és ennek keretében az odalátogató vendégek az ősi, hagyományos munkaeszközöket, étkezési és tartósítási eljárásokat is megismerhetik, mindamelllett, hogy egyedi, helyben készített termékeket is vásárolhatnak.

Végül, de nem utolsó sorban pedig közgazdász szakos hallgatóként a vállalkozásindítás kérdéseivel, adminisztratív teendőkkkel és egy vállalkozás fenntartásával szeretném zárni dolgozatomat.

2 Irodalmi áttekintés

2.1 Fogalmi háttér tisztázása

A biogazdálkodás vagy más néven organikus, illetve ökológiai gazdálkodás alatt olyan gazdálkodási formát értünk, amely szintetikus műtrágya és növényvédő szerek nélkül, természetes gazdálkodás mellett termel élelmiszert, folytat erdő-, mező-, illetve tájgazdálkodást, továbbá akár vidékfejlesztést.

Az elnevezések alatt ugyanazt lehet érteni, az eltérő szóhasználat csupán a hangsúlyt jelöli. A bio- vagy biológiai gazdálkodás esetében a természetes, biológiai jellemzők, sajátosságok és szabályszerűségek kerülnek előtérbe. Az organikus vagy szerves gazdálkodás megnevezésben a talajerőforrásra, a szervesanyag megőrzésére és a szerves kapcsolódásokra utalnak. Az öko- vagy ökológiai gazdálkodás pedig a természetes környezettel való harmóniát, a környezetkímélő tevékenységeket emeli ki. Ezenkívül látásmódját tekintve akár etikus gazdálkodásnak is tekinthetjük, mivel egy mély, belső elhivatottság, elvi megalapozottság jellemző rá. (Roszík P. 2018, 11. old.)

Az ökológiai gazdálkodók szervezeteinek nemzetközi ernyőszerkezete, az IFOAM – Organics International (International Federation of Organic Agriculture Movement) az alábbi definíciót fogalmazza meg: *„Az ökológiai mezőgazdaság magában foglalja az összes olyan mezőgazdasági rendszert, amely környezeti, szociális, gazdasági szempontból egyaránt fenntartható, és egészséges termékek, élelmiszerek előállítását biztosítja. Óvja a talaj termékenységét, mint a sikeres gazdálkodás kulcsát. Előtérbe helyezve a növények, állatok és a talaj természetes egyensúlyát, célul tűzi ki a mezőgazdaság és a környezet minőségének javítását. Jelentősen lecsökkenti a külső erőforrások bevitelét tartózkodva a szintetikus trágyák és növényvédő szerek használatától. Helyettük a terméshozam és ellenállóképesség növelése érdekében a természet folyamatait engedi érvényesülni.”* (Roszík P. 2018, 9. old.)

A Központi Statisztikai Hivatal biogazdálkodásról szóló külön összeállításában az alábbiak szerint határozza meg a biogazdálkodás fogalmát: *„A biogazdálkodás, más néven ökogazdálkodás a mezőgazdaságnak olyan válfaja, amely során környezetkímélő, tradicionális biológiai, illetve mechanikai módszereket alkalmaznak, korlátozzák a környezetre és az egészségre veszélyes anyagok, technológiák (növényvédő szerek, műtrágya, génmódosítás) használatát.”* (KSH 2009/67, 1. old.)

Barries Commoner amerikai zoológus már az 1971-es *The Closing Circle* című művében 4 alapelvere hívta fel a figyelmet a természeti környezettel kapcsolatban. Legfontosabb alapszabály, hogy minden mindennel összefügg, ez a biodinamikus gazdaság szemléletében is

hangsúlyosan megjelenik. A második elv, hogy minden tart valahová, a harmadik pedig, hogy a természet tudja a legjobban. Ebbe a természetes rendszerbe nyúlt bele az ember a mesterséges vegyszerek és termésfokozó eljárások alkalmazásával. Az ökológiai gazdaság éppen ezért próbál meg visszatérni az ezek nélküli gazdálkodáshoz és sokkal jobban a természetre bízta a folyamatokat. Az utolsó, de mindenképpen szem előtt tartandó tétel pedig azt fogalmazza meg, hogy mindennek ára van, úgymondhatjuk, hogy nincs ingyen ebéd. Ha valahol beleavatkozunk egy jól működő rendszerbe, akkor azt kibillentjük, és rövid, közép vagy hosszú távon, de mindenképpen valamilyen következményekkel fog járni. Így van ez a szennyezéssel kapcsolatban is, amivel folyamatosan terheljük környezetünket. (Godó Z. 2012)

Bár nem közvetlenül a fogalom meghatározásához tartozik, de mégis itt szeretném ismertetni az ökológiai gazdálkodás követelményrendszerének legfontosabb pontjait.

- Tilos a géntechnikailag módosított (GMO) szervezetek alkalmazása a gazdálkodásba bevont területeken, sőt a GMO származékok használata sem engedélyezett. Ez alól a tiltás alól egyedül az állatgyógyászati készítmények mentesülhetnek.
- Ionizáló sugárzást (elektrómágneses, illetve részecskesugárzást) nem lehet alkalmazni sem a kész termékek, sem a takarmányok és vetőmagvak kezelése során.
- A talaj nélküli (pl. tápoldatos termesztő közegen megvalósuló – kőzetgyapoton, szalmán, vízkultúrában, stb.) gazdálkodás hiába felelne meg az öko előírásoknak, mégsem tekinthető ökológiai gazdálkodásban megvalósuló növénytermesztésnek.
- Az állattartást ökológiai gazdálkodás keretében csak olyan gazda végezhet, aki saját termőfölddel rendelkezik, vagy állandó megállapodást ír alá a régiójában tevékenykedő növénytermesztő biogazdasággal. Ez azért fontos, mert ideális esetben ilyenkor a gazda a takarmányt is maga tudja megtermelni és a trágya elhelyezése is megoldott, ezért az állattartáshoz kapcsolódó tevékenységek is az ökológiai előírások szerint végezhetők.
- Párhuzamos gazdálkodást csak olyan esetben lehet végezni, ha a növénytermesztést illetően a gazdaságon belüli ökológiai és nem ökológiai részekben nincs azonos, vagy nem egyszerűen megkülönböztető fajta. Az állattartás esetében pedig a két gazdaságrészen nem lehet azonos fajt tartani.
- Tilos az állatokat kizárólag rácpadozaton vagy ketrecben tartani, a kötött tartás csak kivételes esetekben engedélyezett, és alkalmazása csak korlátozott körülmények között lehetséges.
- Szigorúak az előírások az állatok allopatíás és egyéb anyagokkal történő kezelésére vonatkozóan. Minden esetben tilos a megelőzés érdekében használt antibiotikus vagy egyéb vegyszeralapú védekezés, a hozamfokozás, a hormonkezelés, az ivarzás

szabályozása, illetve a szinkronizálás. Az állatok allopatíás (a betegség ellen ható) gyógyszeres kezelése korlátozott.

- Az állattartásból származó trágya nitrogén mennyiségével szabályozza a tartható állatok maximális számát. Tilos olyan sok egyedeket tartani, hogy a trágya a 170 kg/ha/év nitrogénmennyiséget meghaladja. A bioterületre történő vonatkoztatás engedélyes olyan tekintetben, hogy nem kötelező a teljes területnek saját tulajdonban lennie, a megállapodási szerződéssel együttműködő bioterületen gazdálkodók is bevonhatók, de a 170 kg/ha/év szintet ekkor sem lehet túllépni a trágya elhelyezésére szolgáló teljes területen.
- Csak az EU bio rendeleteiben felsorolt, a pozitív listákon szereplő engedélyezett anyagokat szabad alkalmazni az ökológiai gazdálkodásban. Tilos olyan tápanyagok, élelmiszeradalékok, segédanyagok, takarmányadalékok, kiegészítők, növényvédő hatóanyagok, fertőtlenítő- és tisztítószer használata, amelyek nem szerepelnek a listákon.
- A borjak egyedi tartása nem engedélyezett. (Roszík P. 2018)

2.2 Jogsabályi környezet

Az Európai Unió már az 1990-es évek elején alkotott a kertészeti termékekre vonatkozóan rendeletet, szigorú kötelezettséget előírva. Magyarország az évtized végére, 1999-re véglegesítette a mezőgazdasági termékek és élelmiszerek ökológiai követelmények szerinti előállításával, forgalmazásával, jelölésével és agrártermelésen belüli arányának növelésével foglalkozó kormányrendeletet. Az EU 2003-ban meghatározta a biogazdálkodással összefüggésben azt a legkisebb távolságot, ami a géntechnológiával módosított növényektől választja el a gazdaságot, ezt 12 kilométerben szabta meg. 2007-től kezdődően a lakosság számára is láthatóbbá váltak a szabályozások következményei, hiszen ekkortól vált kötelezővé az úgynevezett ökocímkek alkalmazása a biotermékeken, a könnyebb megkülönböztetés érdekében. Ennek igazolására komoly minősítő és tanúsító rendszerek alakultak ki, amik a biogazdálkodásból származó összetevők arányát nyomon tudják követni, így az előírás szerint szigorított feltételeket, azaz 70% helyett 95%-os részarányt igazolják az ökocímkekkel ellátott termékek esetében 2007 óta. (KSH 2009/67, 2. old.)

Az ökológiai gazdálkodásra vonatkozó szabályozási környezet megteremtésével, a rendeletek végrehajtásával, továbbá helyesbítésével, módosításával kapcsolatos munkákat az Európai Unió 2007 óta folyamatosan végzi. Az alábbi EU-s szabályozás van érvényben:

- A **Tanács 834/2007/EK rendelete** az ökológiai termelésről és az ökológiai termékek címkézéséről és a 2092/91/EGK rendelet hatályon kívül helyezéséről.
- A **Bizottság 2019. december 17-i 2019/2164 végrehajtási rendelete** az ökológiai termelés, a címkézés és az ellenőrzés tekintetében az ökológiai termelésről és az ökológiai termékek címkézéséről szóló 834/2007/EK tanácsi rendelet részletes végrehajtási szabályainak megállapításáról szóló 889/2008/EK rendelet módosításáról.
- A **Bizottság (EU) 2020. január 13-i 2020/25 végrehajtási rendelete** a 834/2007/EK tanácsi rendeletben az ökológiai termékek harmadik országból származó behozatalára előírt szabályozás végrehajtására vonatkozó részletes szabályok meghatározásáról szóló 1235/2008/EK rendelet módosításáról és helyesbítéséről.
- A **Bizottság (EU) 2020/427 felhatalmazáson alapuló rendelete** (2020. január 13.) az (EU) 2018/848 európai parlamenti és tanácsi rendelet II. mellékletének egyes ökológiai termékekre vonatkozó részletes termelési szabályok tekintetében történő módosításáról.
- A **Bizottság (EU) 2020/464 végrehajtási rendelete** (2020. március 26.) az átállási időszakok visszamenőleges elismeréséhez szükséges dokumentumok, az ökológiai termelés, valamint a tagállamok által nyújtandó tájékoztatás tekintetében az (EU) 2018/848 európai parlamenti és tanácsi rendelet alkalmazására vonatkozó egyes szabályok megállapításáról.

Az időpontok alapján jól látható, hogy folyamatos változáson, módosításon esnek át a viszonylag a néhány éves szabályok is. Ez arra utal, hogy az ökológiai gazdálkodás szabályozási rendszere még nincs teljesen kiforrtva, a részletek nincsenek köbe vésve, jelenleg is alakulóban van a keretrendszere. 2020 első negyedévében 3 rendelet vált hatályossá.

Emellett a hazai szabályozásban mindössze egy rendelet van egyelőre ebben a témakörben:

- **34/2013. (V. 14.) VM rendelet** a mezőgazdasági termékek és élelmiszerek ökológiai gazdálkodási követelmények szerinti tanúsításáról, előállításáról, forgalmazásáról, jelöléséről és ellenőrzésének eljárásrendjéről.

2.3 Minősítési/tanúsítási rendszerek

Az előírásoknak való megfelelést 2 irányból közelítem meg. Egyrészt a hazánkra, mint Európai Unió tagállamra érvényes európai előírások szerinti tanúsítást, másrészt az ettől valamilyen mértékben eltérő, plusz szigorító követelményeket is támaztó egyéb nemzetközi előírások szerinti megfelelést mutatom be.

Az EOCC (The European Organic Certifiers Council, azaz az Európai Ökológiai Tanúsítók Tanácsa) az európai ellenőrző és tanúsító szervezeteket és hatóságokat összefogó szövetség, amely 2010-ben alakult meg és mára már közel 50 taggal rendelkezik. Célja a megbízhatóság elérése az ökológiai gazdálkodás ellenőrzése és tanúsítása terén, valamint a jogi szabályozási környezet javítása az európai ökológiai gazdálkodásra vonatkozóan. Jó érdekérvényesítő ereje van, és kedvező pozícióban helyezkedik el, mert tárgyalási partnerként ismerik el az Európai Unióban, szakmai hozzáértésére támaszkodnak. Összesen 28 országból kerülnek ki a tagjai, amelyek főként európai országok, de már az USA és India is 2 szervezettel csatlakozott a szövetséghez. Magyarország a Biokontroll Hungária Nonprofit Kft-n keresztül vesz részt a nemzetközi egyesülés munkájában. (<https://eocc.nu/members/>)

Az európai ellenőrzési és tanúsítási rendszerek a 2.2. pontban bemutatott jogszabályokon alapulnak. Ezek alapján az ökológiai gazdálkodás során a növénytermesztés, gombatermesztés, a vadon termő növények gyűjtése, méhészet, az állattartás, a feldolgozott takarmányok előállítása, élelmiszerfeldolgozás, kis-és nagykereskedelem, import, továbbá a raktározás tevékenysége esetében végeznek ellenőrzést és tanúsítást. A Biokontroll Hungária Nonprofit Kft. tanúsítási programja amellet, hogy mindezen feltételeknek eleget tesz, saját rendszere alapján a tömegétkeztetést, a kozmetikumok előállítását, valamint az állattartáson belül a vadaskerti vad-, nyúl- és fürjtartást is ellenőrzi. (<https://www.biokontroll.hu/ellenorzes-es-tanusitas/6298-2/>)

Az Európai Unió bio tanúsítási rendszerénél szigorúbb szabványokkal rendelkezik néhány nemzetközi tanúsítási rendszer. Ezek ismerete és a szigorúbb követelményeknek való megfelelés akkor lényeges, ha az érintett országokba kerülne forgalomba egy itthon előállított biotermék. A nemzetközi előírások közül az alábbi 7 rendszert emelném ki:

- **Bio Suisse:** 35 taggal rendelkező svájci szövetség. Saját védjeggyel rendelkezik (Bud, azaz rügy) az ökológiai termékek jelölésére. Esetükben a termékek előállítása során teljes egészében ökológiai gazdálkodást kell végezni, beleértve a vetőmag használatát is. A tápanyag utánpótlást szigorúan szabályozzák. (<https://www.bio-suisse.ch>)

- **Bioland:** már az 1970-es évek végétől működő német védjegyszervezet, ami csak Németországon belől végez tanúsítást, és jogosít fel a védjegy használatára. Itt is a teljes gazdaság esetében kötelező az ökológiai gazdálkodás. A növényvédelem során pedig kevesebb réz használható fel, mint az EU-ban engedélyezett. (<https://www.bioland.de>)

- **Demeter:** a biodinamikus gazdálkodás előírásainak eleget tevő termékek jelölésére szolgál a 19 teljes és 4 vendég egyesületi taggal rendelkező nemzetközi szervezet védjegye. A szemlélet alapján a természet dinamikus energiáival harmóniában, ezt a ritmust a vetés, termesztés és betakarítás során is követve kell a gazdálkodást megszervezni. (<https://www.demeter.net/>)

- **KRAV:** több évtizedes múltra visszatekintő svéd ökológiai szövetség. Logója a természetes környezetet, a gondos állattartást szimbolizálja és a társadalmi felelősségre és a jó egészségre utal. Az élelmiszerelőállítás folyamatának fenntarthatóságát hangsúlyozza gazdasági, környezeti és társadalmi szempontból egyaránt. Több mint 6200 KRAV védjeggyel ellátott termék van a piacon. (<https://www.krav.se/>)

- **Naturland:** az 1982-ben Németországban alapított egyesület a gazdálkodókat támogatja a kertészet, borászat, erdészet és haltenyésztés ágazataiban. A Naturland védjegy a holisztikus, fenntartható gazdálkodás elvei mentén, a természettel összhangban előállított termékek esetében alkalmazható. Közel 40 000 gazdaság termel a Naturland előírásainak megfelelően, amely a társadalmi

felelősséggel kapcsolatos normákat is tartalmaz.
(<https://www.naturland.de/en/>)

- **NOP** (National Organic Program): néhány éves megállapodás következtében (2012.jún.1.) az USA és az EU között az EU-ban ökológiai tanúsított termék az USA-ban is értékesíthető biotermékként, és fordítva a NOP import tanúsítvány kíséretében.
(<https://www.biokontroll.hu/ellenorzes-es-tanusitas/nemzetkozi-eloirasok/>)

- **Soil Association:** az Egyesült Királyság ökológiai szervezete, az ország ökológiai gazdálkodóinak és élelmiszer feldolgozóinak több mint háromnegyedét minősíti. A génmódosítás, a talaj-alapú termesztés, a vadon termő növények gyűjtése, a hús, tejtermékek és egyéb állati termékek származása, az állatjóléti intézkedések, illetve a méhészet terén támaszt kiegészítő követelményeket az EU-s előírásokhoz képest. (<https://www.soilassociation.org/>)

2.4 Pályázati lehetőségek

Az Európai Unió 2014–2020 költségvetési ciklusához kapcsolódóan a Vidékfejlesztési Program keretében számos pályázati felhívás került meghirdetésre. Ezeket az Európai Mezőgazdasági és Vidékfejlesztési Alap (EMVA) társfinanszírozásával a magyar állam is támogatta. A 272/2014. (XI. 5.) Korm. rendelet a 2014–2020 programozási időszakban az egyes európai uniós alapokból származó támogatások felhasználásának rendjéről szól.

A Vidékfejlesztési Program pályázati felhívásait és a kapcsolódó segédanyagokat a <https://www.palyazat.gov.hu/doc/4523> honlapon keresztül lehet elérni. Ezek közül kiemelve az ökológiai gazdálkodáshoz közvetlenül vagy közvetve kapcsolódó kiírásokat az alábbi listához jutunk, zárójelben feltüntetve státuszukat a támogatási kérelmek benyújthatósága szempontjából. Mivel a programozási időszak végén járunk, ezért a legtöbb esetben már lezárult a pályázat és/vagy lejárt a benyújtási határidő.

- VP1-2.1.1-2.1.2-17 Mezőgazdasági, erdőgazdálkodási és élelmiszer-feldolgozáshoz kapcsolódó egyéni és csoportos szaktanácsadás (LEJÁRT BENYÚJTÁSI HATÁRIDŐ!)

- VP2-6.1.1-16 A fiatal mezőgazdasági termelők számára nyújtott induló támogatás(LEJÁRT BENYÚJTÁSI HATÁRIDŐ!)
- VP3-16.4.1-17 Együtműködések támogatása a REL és a helyi piacok kialakításáért, fejlesztéséért és promóciójáért
- VP4-10.1.1-16 Agrár-környezetgazdálkodási kifizetés (A PÁLYÁZAT LEZÁRULT!)
- VP4-10.2.1.1.-15 - A védett őshonos és veszélyeztetett mezőgazdasági állatfajták genetikai állományának in situ megőrzése (A PÁLYÁZAT LEZÁRULT!)
- VP-4-10.2.2.-15 - Ritka és veszélyeztetett növényfajták genetikai erőforrásainak és mikroorganizmusok ex situ megőrzése (A PÁLYÁZAT LEZÁRULT!)
- **VP-4-11.1.-11.2.-15 Ökológiai gazdálkodásra történő áttérés, ökológiai gazdálkodás fenntartása (A PÁLYÁZAT LEZÁRULT!)**
- **VP4-11.1.-11.2.-18 Ökológiai gazdálkodásra történő áttérés, ökológiai gazdálkodás fenntartása (LEJÁRT BENYÚJTÁSI HATÁRIDŐ!)**
- VP4-16.5.1-17 A fenntarthatóságot célzó tájgazdálkodás, terület- és tájhasználat váltás együttműködései (LEJÁRT BENYÚJTÁSI HATÁRIDŐ!)
- VP6-6.2.1-16 Nem mezőgazdasági tevékenységek elindításának támogatása - Mezőgazdasági tevékenységek diverzifikációja, mikroállalkozás indítása (LEJÁRT BENYÚJTÁSI HATÁRIDŐ!)
- VP6-7.2.1-7.4.1.3-17 Helyi termékértékesítést szolgáló piacok infrastrukturális fejlesztése, közétkeztetés fejlesztése (FELFÜGGESZTVE!)

A témához leginkább kapcsolódóan az ökológiai gazdálkodásra történő áttérést és annak fenntartását két ütemben, két külön pályázati felhívás keretében (vastagon szedett) is támogatták. Ebben az esetben a pályázók az ökológiai gazdálkodási célok elérése érdekében többlet tevékenységek teljesítését is vállalják. A fő célkitűzések között a biodiverzitás (más néven biológiai sokféleség) megőrzése, a talaj, termőföld természetes biológiai állapotának védelme, az élelmiszerek megfelelő minőségének biztosítása, és ezzel egyidejűleg a helytelen erőforrásgazdálkodás és túlzott, szakszerűtlen növényvédőszer alkalmazás elkerülése. Ezzel várhatóan a káros környezeti hatások mérséklődnek, és a környezet megóvása mellett az emberi egészség védelme is megvalósul.

Mindkét felhívás 5 éves kötelezettségvállalási időtartamot jelölt meg. A 15-ös végű esetében a támogatást elnyert projektek 2016. január 1. és 2020. december 31. között valósulnak meg. A második esetben, a 18-as végű pályázatnál ehhez képest elcsúsztatva 2019. január 1-től kezdődik az első gazdálkodási év és 2023. év végéig tart.

Az ökológiai gazdálkodási támogatásnak területi korlátozása nincs, egész Magyarország területén megvalósítható az aktív mezőgazdasági termelők által folytatott tevékenység. A támogatás mértéke eltérő az áttérés és a fenntartás esetén és a művelt terület, megtermelt termék tekintetében is (1. táblázat).

1. táblázat: Az ökológiai gazdálkodásra történő áttérésnek és az ökológiai gazdálkodás fenntartásának éves hektáronként kapható támogatási összegei euróban

Forrás: VP-4-11.1.-11.2.-15. és VP-4-11.1.-11.2.-18. pályázati felhívások (<https://www.palyazat.gov.hu/>)

Támogatás összege	Ökológiai gazdálkodásra történő ÁTTÉRÉS	Ökológiai gazdálkodás FENNTARTÁSA
	[euró/ha/év]	[euró/ha/év]
Szántóföld	242	172
Zöldség	516	366
Almafélék	1040	802
Szőlő	873	674
Egyéb gyümölcs	734	568
Gyepgazdálkodás – kaszálás*	84	84
Gyepgazdálkodás - legeltetés	147	147

*A VP4-11.1.-11.2.-18 számú felhívásban a kaszálásra igényelhető támogatást már nem szerepel.

A Vidékfejlesztési Programon belül nem csak az ökológiai gazdálkodás támogatása (VP ÖKO), hanem az agrár-környezetgazdálkodás támogatása (VP AKG) is segítheti a gazdákat. A két támogatási csomag közti különbséget az alábbiak szerint lehet összefoglalni:

VP ÖKO célkitűzése a hagyományos művelésű területek ökológiai gazdálkodásra történő áttérésének ösztönzése, és a már ilyen jellegű művelésbe bevont területeken ezen gazdálkodási mód fenntartása. Öt éves támogatási időszakról beszélhetünk, amely alatt a gazdák önkéntes kötelezettségvállalása zajlik. Az anyagi támogatás formája, úgynevezett kompenzációs támogatás, ami azt jelenti, hogy az új gazdálkodási mód célkitűzéseinek elérése, illetve az előírásrendszernek való megfelelés érdekében tett többlet tevékenységek során felmerülő plusz költségeket és a kieső jövedelmet ellensúlyozzák.

VP AKG céljai hasonlóak, ám az ökológiai gazdálkodáshoz kapcsolódó szigorú feltételrendszernek nem kell megfelelni. Fontosnak tartják azonban, hogy a mezőgazdaság által érintett fizikai (talaj, víz, levegő) és természeti környezet állapotát megóvják, sőt akár javítsák a gazdálkodók jövedelmi helyzetének biztosítása mellett. Ennél a támogatási programcsomagnál tehát a genetikai erőforrások fenntartását, minőségi áruk létrehozását, valamint az élelmiszerbiztonság növelését tűzték ki célul. Itt szintén öt éves támogatási

időszakról és a gazdálkodók önkéntes kötelezettségvállalásáról van szó. A támogatás formája pedig egyaránt a kötelező előírásokon felüli többletkiadások és a meg nem szerzett jövedelem ellensúlyozása érdekében történő kompenzációs támogatás. (Kovács V. 2015)

Ezenkívül érdemes még megemlíteni a fiatal gazda támogatást. Ez különösen fontos jelen dolgozat esetében is, hiszen pont az ökológiai gazdaságalapításban gondolkozó fiatal felnőttek számára nyújthat segítséget. A fiatal mezőgazdasági termelők számára nyújtott induló támogatás (VP2-6.1.1-16) pályázati határideje ugyan már lejárt, de remélhetőleg lesz folytatása ennek az ösztönzési formának a jövőben is. A pályázat meghirdetésének bevezető részében a hazai helyzetképet vázolják, miszerint Magyarországon is emelkedik a gazdatársadalom életkora, hasonlóan az EU-s statisztikákhoz. A KSH adatai alapján a gazdák közel harmada 65 év feletti. Ez nem okozna olyan nagy problémát, ha a másik kétharmad egyenletesen lenne elosztva, ez azonban nincs így, a 35 év alatti fiatal gazdák részaránya ugyanis 6% körül mozog, ami az EU átlag felének felel csak meg. Éppen ez teszi szükségessé az ilyen irányú szakmai végzettséggel és némi gyakorlattal is bíró fiatal termelők bevonását a mezőgazdasági termelésbe. Ezzel segítve a generációváltás gördülékenyebb megvalósulását is. A fiatal gazdák gazdaságalapítását, különösen a magas hozzáadott értékű és nagyarányú munkaerőt igénylő agrárágazatok kiemelten támogatja a program. Az állattenyésztésben valamint kertészetben dolgozni vágyó fiatalok lehetőségei így sokkal kedvezőbbé váltak.

Bár az itt bemutatott támogatásokra már nincs lehetőség pályázni, mégis összefoglalta a lehetőségeket, amelyek a gazdák rendelkezésére álltak a 2014-2020 programozási időszakban. Mivel erre az időszakra kb. háromszor magasabb forráskeret állt rendelkezésre, mint a korábbi időszakban, ezért bízunk abban, hogy a támogatás mértéke tovább fog emelkedni, és a közös cél elérése érdekében egyre több gazdálkodást sikerül bevonnunk az öko-gazdálkodások közé. (Mezei D. 2015)

2.5 Best practice – jó gyakorlat

A környezettudatosság népszerűsítésére létrejött <http://kornyeztudatoselet.hu/> honlap tartalmaz egy összefoglalót a hazai biogazdálkodásokról is. Az oldalon szereplő gazdaságokat foglalja össze a következő táblázat.

2. táblázat: Biogazdaságok Magyarországon

Forrás: Saját szerkesztés <http://kornyeztudatoselet.hu/minden-ami-bio/biogazdasagok> adatai alapján

Biogazdaság neve	Földrajzi elhelyezkedése	Biotermékek	Honlap elérési útvonala
Vass Méhészet	Baranya megye 7694 Hosszúhetény, Csókakő u. 27.	vegyesméz (repce, napraforgó, gesztenye) virágpórá, méhviasz, propolisz	https://sites.google.com/site/vassmeheszet/
Wassmann Pince	Baranya megye 7766 Pécsdevecser, Fő u. 42.	bor	www.weingut-wassmann.com
Biogeredy*	Bács-Kiskun megye 6035 Ballószög, Erkel u. 1.	szántóföldi növények (pl. gabona), ökövetőmag, őshonos állatok (mangalica, magyar szürkemarha, cigája juh, sárga, fogolyszínű és kendermagos baromfi)	https://www.kiskunhagyomany.hu/geredy-okogazdasag/
Gál Tanya	Bács-Kiskun megye 6114 Bugac, Nagybugac út 144.	szárazságtűrő szántóföldi növények őshonos állatok (magyar szürkemarha, racka juh, mangalica)	www.galtanya.hu
Fülöpjakabi Biogomba Farm	Bács-Kiskun megye 6116 Fülöpjakab, Tanya 628.	shiitake, laska és pecsétviaszgomba + Bioganoderma gomba por csicsóka, kukorica, gabona, tökfélék mangalica	http://biogomba.hu/
Margitka Biokert	Bács-Kiskun megye 6116 Fülöpjakab, Alkotmány u. 5.	spárga, csicsóka, homoktövis, földicseresznye, tojásgyümölcs, sárgabarack, meggy, szilva, dió	https://fulopjakab.asp.lgov.hu/biogazdalkodas
Nemes Ökogazdaság*	Bács-Kiskun megye 6116 Fülöpjakab, Tanya 630.	70-80 féle növény bab, burgonya, csicsóka, hagyma (zöld- és fokhagyma is), retek (hónapos, jégcsap és nagy piros japán retek is), cukkini, dinnye (sárga és görögdinnye egyaránt), paprika, paradicsom, sárgarépa,	https://fulopjakab.asp.lgov.hu/biogazdalkodas

Biogazdaság neve	Földrajzi elhelyezkedése	Biotermékek	Honlap elérési útvonala
		fűszernövények, zeller, mángold, édeskömény	
Polyák Ökogazdaság	Bács-Kiskun megye 6116 Fülöpjakab, Tanya 241.	zöldségek, gyümölcsök, fűszerek, mustárlevelek	https://fulopjakab.asp.lgov.hu/biogazdalkodas
Bodza-centrum	Bács-Kiskun megye 6237 Kecel, Tó u. 11	bodza (bodza-virág tea, bodza-virág szörp, bodza-bogyó szörp, bodza-bogyó szárítmány), homoktövis, paprika	
Eördögh-Kertész Tanya	Bács-Kiskun megye 6133 Jásszentlászló, Kalmárföld 57.	ősi magyar állatfajták (szürkemarha, racka juh, mangalica), kunfakó ménes gabona → bio rozskenyér, bio rozsliszt, bio rozstészta, leveleskel, csicsóka, fénygyökér, cékla, lucerna	https://cofa.hu/hu/tagjaink/eoerdoegh-andras/
Bio Berta	Bács-Kiskun megye 6352 Fajsz, Mártírok u. 916hrs	zöldség, gyümölcs, fűszer különlegességek: zöldség- és gyümölcslevek, nektárok, leves- és sütemény-szárítványok, zöldség-gyümölcs bonbonok, krémek, lekvárok	www.bioberta.hu
Naturnektár	Bács-Kiskun megye 6044 Kecskemét, Úrihegy 40/a.	méz (akác, hárs, selyemfű, erdei, repce, napraforgó, vegyes virág, lépes) virágpó, méhviasz, propoliszos tinktúra, méhpempős virágméz	http://201637.aboltokboltja.hu/
Rendek Ökogazdaság, Tanyamúzeum	Bács-Kiskun megye 6041 Kerekegyháza Kunpuszta 81.	zöldségek, gyógy-és fűszernövények, nektárok (sárgarépa, cékla), szendvicskrém (batáta), paprikakrémek, mangalica, racka juh, baromfi	http://www.biotanya.hu/
Trombitás Gazdaság	Bács-Kiskun megye 6100 Kiskunfélegyháza , Akácfa u. 5.	méz (akác, repce, napraforgó, vegyes, propoliszos) propolisz	
Diós tanya	Békés megye 5630 Békés, IX. kerület 0303/40.	kecskesajt	http://diostanya.hu/

Biogazdaság neve	Földrajzi elhelyezkedése	Biotermékek	Honlap elérési útvonala
Kőrös-Maros Biofarm	Békés megye 5711 Gyula, Külterület 2.	tej, hús, búza, tönkölybúza	http://www.biotej.hu/
Orbán Major	Borsod-Abaúj-Zemplén megye 3720 Sajókaza, József Attila út 30.	tökmagolaj, dióolaj, napraforgóolaj, almaecet	www.orbanmajor.hu
Dóczy Ökogazdaság	Csongrád megye 6787 Zákányszék, József Attila u. 64.	őszibarack, alma, burgonya, fűszerpaprika	
Papp Őszibarack Ültetvény	Csongrád megye 6787 Zákányszék, III. kerület 525.	őszibarack, burgonya, szamóca	
Bioalma Mihályi	Győr-Moson-Sopron megye 9342 Mihályi, Kisfaludi u. 92.	friss gyümölcsök (alma, nemesbodza, szilva), 100%-os gyümölcslevek (körte, alma, bodza), almachips, aszalt gyümölcsök, lekvárok, rágóalma	
Rábcakapi Biokertészet	Győr-Moson-Sopron megye 9165 Rábcakapi, Fő u. 31.	biobolt 3200 bio és reform termékkel, bio büfé (friss zöldség- és gyümölcslevek, tönkölybúza-lé, jegeskávé, fagylalt)	http://biokerteszet.com
Virágskút Biokertészet	Hajdú-Bihar megye 4060 Balmazújváros, Hrsz 0461/30	fóliás zöldség és fűszernövény, szántóföldi növények (kukorica, tönkölybúza, zab, lucerna, csicsóka, bab, sütőtök), őshonos magyar állatok (szürkemarha, racka juh, mangalica, szamár, kopasznyakú tyúk, lúd, gyöngytyúk, pulyka, komondor)	http://www.viragokut.hu/
Nagyrédei Kecsefarm	Heves megye 3214 Nagyréde, Tarjáni u. 43.	sajt, bor Kemencés program: kecskepásztor lakomája, házikenyér, sajttal, gidasült, helyi borok	http://nagyredeikecskefarm.gportal.hu
Szent Vendel Juhtartó Ökogazdaság és Nemezelő Ház	Jász-Nagykun-Szolnok megye 5064 Csataszög, külterület 017/3 hrsz	cigája juh gyapjú feldolgozása	
Zeke Tamás	Nógrád megye 3060 Pásztó, Galamb út 17.	marha, disznó, birka, puli, komondor takarmánynövények	www.zekenova.hu
Concordia Bell	Pest megye 2049 Diósd,	lekvárok, gyümölcskészítmények	www.concordiabell.com

Biogazdaság neve	Földrajzi elhelyezkedése	Biotermékek	Honlap elérési útvonala
	Teréz u. 9.	, gyümölcs-sajtok vadon termő gyümölcsökből	
Bio Kosár	Pest megye 2612 Kosd, Losonci u. 27.	bogyós gyümölcsökből rostos sűrítvények, szörpök, ivólevek, lekvárok	www.bio-kosar.hu
EBIO Kertészet	Pest megye 2316 Tököl	zöldségek, gyümölcsök heti csomagokban összeállítva (bio szatyor/közösségi doboz)	http://www.ebio.hu/
Molnár Biokert	Pest megye 2193 Galgahévíz, Rákóczi u. 14.	szezonális zöldségek, gyümölcsök	http://www.molnarbiokert.hu/
Varga Ökogazdaság	Pest megye 2682 Püspökatvan Tulipán u. 23.	mangalica, tejtermékek (gyümölcsjoghurt, gouda sajt), gyümölcsök, zöldségek, teljes kiőrlésű liszt	
Ökorex-bio	Somogy megye 7282 Fiad, Kéri major	gabona, gyümölcsök (kajsziabarack, meggy, mogyoró, dió), zöldségek, mangalica, birka, baromfi	
Öko Flóra	Szabolcs- Szatmár-Bereg megye 4561 Baktalórántháza, Iskola u. 2.	gyümölcsök (penyigei szilva, dió, homoktövis, bodza, szamóca), lekvárok	www.quali-t.uw.hu
Marján Zoltán Családi Gazdaság	Szabolcs- Szatmár-Bereg megye 4320 Nagykálló, Geszterédi u. 27.	alma, körte, sertés	
Biofaktúra	Szabolcs- Szatmár-Bereg megye 4405 Nyíregyháza, Áfonya út 3.	almalé, meggylé, körtelé, szederlé	www.biofaktura.hu
Tarka Boci Porta	Veszprém megye 8581 Németbánya, Kossuth út 26.	gyümölcsök (szilva, alma, körte, birs, szeder), tejtermékek (sajtok, sajtkrémek, joghurtok, túrókészítmények)	

* A Geregye és a Nemes Ökogazdaság a Nemzeti Agrár- környezetvédelmi Program mintagazdaságai.

A táblázat összesen 35 biogazdaságot tartalmaz, ehhez képest valószínűleg jóval több létezik jelenleg hazánkban. Az összeállítás érdekessége, hogy egyes megyékben (Bács-Kiskun, Pest, Szabolcs-Szatmár-Bereg), azon belül is akár csak egy-egy településen (pl. Fülöpjakab) többen

is vannak, akik ökológiai gazdálkodásba kezdtek vagy csak éppen a családi gazdaságot viszik tovább, keltik életre az önellátásban rejlő szépségeket. Legszívesebben az összes gazdaságot jellemezném, mert a maga nemében mindegyik különleges és követendő példa, mégis a területi korlátokra való tekintettel csak egy párat emelek ki az itt felsoroltak közül.

2.5.1 Geredy Ökogazdaság

A Geredy Ökogazdaságot azért választottam bemutatásra, mert ez az egyik mintagazdasága a Nemzeti Agrár-környezetvédelmi Programnak. A gazdaságot Geredy Péter egyéni gazdálkodó, mezőgazdasági termelő vezeti 1994 óta. A 2000-es évek elejétől családi keretek között folytatják tevékenységüket, amit sikerük egyik zálogának tekintenek. Közel 300 hektárnyi területen folytatnak szántóföldi növénytermesztést, aminek jelentős részén, mintegy 247 hektáron zajlik ökológiai, illetve extenzív gyepgazdálkodás. Az ökológiai növénytermesztésen belül az öko vetőmag termelésére helyezték a hangsúlyt, ezzel foglalkoznak már 2 évtizede. Gazdaságuk mára komplex gazdasággá nőtte ki magát, a növénytermesztés mellett állattenyésztést is végeznek, természetesen az előírások szerint csak zöld és szerves trágya alkalmazásával. A környezetkímélő gazdálkodás szemléletét a térségben élők és távolabbról érkezők számára szívesen bemutatják, népszerűsítve és megismertetve a környezet és biológiai sokféleség megóvása érdekében kialakított gazdálkodási módszert. Az erózió csökkentésével, a talaj termőképességének és megfelelő szerkezetének megtartásával a tájképet is igyekeznek minél jobban megőrizni. Nem véletlen, hogy a Kiskunsági Hagyományőrző Kézműves és Turisztikai Egyesület tagja a Geredy Ökogazdaság is. (<https://www.kiskunhagyomany.hu/geredy-okogazdasag/>)

1. ábra: Geredy gazdaság

Forrás: <http://haztajitazasztalra.hu/termelok?microsite=8d5e957f297893487bd98fa830fa6413>

A ballószögi gazdaság területén szántóföldi növényeket termesztnek, ökovetőmagot állítanak elő, és emellett őshonos állatokat is tartanak. A szántóföldi növényeik közül biogabonájukat hazai malmok dolgozzák fel, de például madáreledelt külföldre értékesítenek. Az állataik számára szükséges takarmányokat is saját gazdaságukban termelik, így biztosítva az egészséges táplálékukat. Az őshonos állatok közül a magyar szürkemarja, a cigája juh, a mangalica, továbbá a sárga, fogolyszínű és kendermagos baromfi tenyésztése zajlik a Geregye Ökogazdaságban. Elsősorban a közvetlen értékesítést részesítik előnyben. Közvetlenül a tanyán megvásárolható az ott előállított sonka, szalonna, zsír, tepertő vagy éppen kolbász. A környezetkímélő technológia bemutatása mellett az odalátogatók termékkóstolóban is részesülnek. (<http://kornyezettudatoselet.hu/minden-ami-bio/biogazdasagok/biogeregye>)

2.5.2 Fülöpjakabi Biogomba Farm

A következő példa egy olyan biogazdálkodást mutat be, ahol egyetlen termékre, a gombára szakosodott Gyöngyösi Sándor. Már a 90-es években is foglalkozott laskagomba termesztésével, ám 2003 óta folytat öko gazdálkodást klimatizált, hőszigetelt, a Biokontroll Hungária által ellenőrzött fóliasátrokban. A kevesebb, mint 10 hektáron (8,63 ha) zajló gazdálkodási tevékenység az alapanyagelőállításától kezdve a feldolgozáson és csomagoláson át az értékesítésig tart.

2. ábra: Gyöngyösi Sándor biogomba, Fülöpjakab

Forrás: <https://www.biogomba.hu/>

3 gombafaj termesztésével foglalkozik a gazda: shiitake, laska és pecsétviaszgomba. A feldolgozott termékek közül a legismertebb a Bioganoderma gomba por, amely alacsony hőmérsékleten szárított, majd ledarált pecsétviaszgomba tulajdonképpen. Ez a feldolgozási eljárás segít a hatóanyagok jelentős részének megőrzésében, ami azért is fontos, mert az immunrendszer erősítésére, kemoterápiás kezelések mellékhatásainak enyhítésére szokták alkalmazni. A kínai orvoslásban széles körben alkalmazott pecsétviaszgomba azért számít különlegesnek hazánkban, sőt egész Európában, mert egyedül a Fülöpjakabi Biogomba Farmon természetesen pecsétviaszgombát vegyszermentesen, ökológikus gazdálkodás keretei között. Éppen ezért erre az egyediségre alapozva, a gomba számít a fő irányvonalnak, azonban mellette csicsóka, gabona, kukorica és tökfélék termesztése, valamint mangalicatenyésztés is folyik a gazdaságban.

(<http://kornyezettudatoselet.hu/minden-ami-bio/biogazdasagok/fulopjakabi-biogomba-farm>)

A *Ganoderma lucidum*, azaz a pecsétviaszgomba az egész testre kifejti jótékony hatását. Az előnyös élettani hatások elérésének alapvető feltétele azonban a megbízható minőségű gomba alapanyag, ami csak biotermeléssel biztosítható, bizonyítottan ökológikus gazdálkodásból kell származnia. Ezért érdemes a bio minősített gombás terméket választani. A gombák gombafonalaik révén képesek a termőközegükből és a vízből szivacszerűen magukba szívni a nem kívánt szennyeződések is, ezért fontos, hogy vegyszerek nélküli természetes erőforrásokból táplálkozzon. (<https://www.biogomba.hu/>)

2.5.3 Rendek Ökogazdaság és Tanyamúzeum

A második példa, jelentősen eltér az előbb bemutatott mintagazdaságtól. Az ökológiai gazdálkodást itt is egy család végzi, ám jóval kisebb, mindössze 15 hektáros területen. A környezetkímélő módon történő növénytermesztés és állattartás mellett a hagyományok tisztelete is nagy szerepet kap a Rendek Ökogazdaságban. Az öttagú család minden tagjának megvan a szerepe, az édesapa vezeti a gazdaságot, az édesanya szervezi a hagyományörző programokat, várja a vendégeket a Tanyamúzeumba, a gyerekek pedig besegítenek a munkákba. A Kerekegyháza Kunpusztán található gazdaság bemutató gazdaság is egyben, és szintén tagja a Kiskunsági Hagyományörző Kézműves és Turisztikai Egyesületnek. Több díjat is nyert fennállása óta a gazdaság. Már 1977-ben díjjal jutalmazta a Gödöllői Agrártudományi Egyetem Környezetgazdálkodási Tanszéke (Tanyák értékei I. díj). Egy évtizeddel később pedig, 1998-ban a népi kultúra megőrzéséért és a környezetvédő gazdálkodásért díjazták őket (Henry Ford díj Európai díja). 2004-ben pedig a Rendek Ökogazdaság képviselte hazánkat a Gasztronómiai Világkiállításon Torinóban.

Állati és növényi termékeiket egyaránt feldolgozzák. A magyartarka tehén, mangalica, szamár kecske, racka juh, liba, kacska közül a mangalicából készített kolbászt, sonkát és szalonnát emelnék ki. Zöldségeikből paprika-, illetve szendvicskrémeket, továbbá zöldség és gyógynövény italokat kreálnak. A gazdaság és Tanyamúzeum látogatása során mindezen biotermékek közül kóstolóban is részesülhetnek a vendégek a paraszti kultúra múltjának és jelenének megismerése mellett. A Csigatúra útvonal részét képező Rendek Ökogazdaság mottója jól jellemzi a család tevékenységét és a gazdaság fenntarthatóságát: „*A múltat őrizzük, a jelent éljük, a jövőt tervezzük.*” (<https://www.kiskunhagyomany.hu/rendek-okogazdasag/>)

3. ábra: Rendek Ökogazdaság és Tanyamúzeum

Forrás: <http://www.biotanya.hu/index.html>

A fizikai tevékenységek mellett ebben a példában a szellemi munka, a hagyományörzés, a kultúraápolás és az ismeretek továbbítása is része a gazdaságnak. Nem pusztán az ökológikus termelés jelenik meg náluk, sokkal inkább a szemlélet, az életforma. A gazdaság mindennapi működése mellett olyan fontos területeket is megmutatnak a látogatóknak, mint például a hagyományos munkaeszközök és tartósítási eljárások. Ezek mind részét képezik egy ilyen gazdálkodási formának. A Rendek Ökogazdaságban nem részesítenek egyetlen növényt sem előnyben a többihez képest, nem specializálódtak egyirányba, hanem a biodiverzitás megtartásával törekednek a terményeik esetében is a sokféleségre. Minősített bioélelmiszereinek a következők számítanak, melyek értékesítésre is kerülnek: húskészítmények (pl. mangalica szalonna, zsír, kolbász, racka juh hús, kolbász, baromfihús), friss zöldségek, saláták, gyógy- és fűszernövények, többféle ízesítésű batáta szendvicskrém, édes- és erős paprikakrémek, nektárok (sárgarépa, cékla, homoktövis). (<http://kornyezettudatoselet.hu/minden-ami-bio/biogazdasagok/rendek-okogazdasag-tanyamuzeum>)

2.5.4 EBIO Kertészet

Egy különösen érdekes értékesítési mód miatt választottam az EBIO Kertészetet is bemutatásra. Már a 20. század vége óta bio minősítésű gazdálkodást folytatnak a kertészetben széles termékpalettával. Tevékenységük része az általuk előállított biozöltségek és biogyümölcsök fogyasztókhöz való eljuttatása, a közvetlen értékesítés is, melyet már 2 évtizede végeznek. Az ökológikus gazdálkodás követelményeit szem előtt tartva sem műtrágyát, sem vegyszereket nem alkalmaznak. A kórokozókat, kártevőket vagy saját készítésű gyógynövény kivonataik, leveik segítségével, vagy mechanikai úton távolítják el a növényekről. Budapest és agglomerációja területén jelen vannak az ökopiacokon is. Különlegességük azonban az egységcsomagok összeállítása és kiszállítása a fogyasztókhöz. (<http://kornyeztudatoselet.hu/minden-ami-bio/biogazdasagok/ebio-kerteszet>)

A közösségi doboz, heti szatyor vagy bio szatyor néven is ismert egységcsomagokat egy hétre állítják össze idény zöltségekből és gyümölcsökből, a gazdaságban éppen rendelkezésre álló termékeknek megfelelően. Ez egyfajta változatosságot visz a rendszerbe, a vásárló nem minden héten kapja ugyanazt. A csomag ára nem kevés, mivel hetente 10 000 Ft-ba kerül, ám ha azt vesszük figyelembe, hogy a biopiacon a bekerülési költség mennyi lenne, még mindig sokkal kedvezőbb a havi szinten előre megrendelt csomag. 2020-ban a 17. (ápr.20-i) és a 18. (ápr. 27-i) hét összeállítása a következőképpen alakul (3. táblázat):

3. táblázat: EBIO Kertészet csomagjai a 17. és 18. héten

Forrás: Saját szerkesztés <http://ebio.hu/> adatai alapján

	17. hét	18. hét
Gyümölcs	1,2 kg banán	2 kg alma
Zöltség	2 db karalábé 2 csomó újhagyma 1 db új fokhagyma 1 fej endívia saláta 0,5 kg spenót 0,2 kg rukkola	2 kg sárgarépa 0,5 kg petrezselyem 2 kg vöröshagyma 2 db sütőtök
Fűszernövény		0,75 kg édeskömény
Ráadás (plusz ajándék)	1 üveg meggylekvár	1 üveg almalé

Jól felépített értékesítési struktúrával rendelkezik mára már az EBIO Kertészet. A személyes találkozásra és a bioárak megtekintésére a biopiacokon van lehetőség. Megrendelés esetén egy hónap próbaidő van, ami után dönthet úgy a vásárló, hogy mégsem szeretné folytatni a heti csomagok fogyasztását. Amennyiben viszont megvan elégedve a biotermékek minőségével, úgy éves megrendelést tehet, és havonta előre utalással fizetheti szatyrait. Ezzel komolyan támogatja a biogazdaságot, hiszen a szintén családi gazdaságként működő termelés így sokkal kiszámíthatóbbá válhat, jobban lehet kalkulálni a felvásárlási igényekkel. Gyakran felmerül a

kérdés, hogy mi legyen a házhoz szállított csomagokkal, ha nyaral a család, vagy ha túl nagy a mérete, és nem fogy el egy hét alatt a tartalma. Erre is vannak már javaslatok, hiszen ismerősökkel, családtagokkal, barátokkal könnyen meg lehet osztani a bio szatyrokat, biztosan szívesen beszállnak a költségekbe a minőségi termékekben részesülők is. Ráadásul ez azért is értékelendő, mivel van egy felső korlát, ami felett már nem lesz képes több vásárlót bevonni a rendszerbe a kertészet a termelési és szállítási kapacitásaik miatt. Ahogy a fővárosban nagy örömmel fogadták a közösségi kertek megjelenését, bizony nagyon hamar beteltek a férőhelyek, és sokan már csak várólistára kerültek, és csak közvetve részesülnek a jó lehetőségből. Az EBIO Kertészet tehát nem csupán egy biogazdálkodás sokféle termékkel, hanem egy olyan szervezet is egyben, amely egészséges táplálékkal látja el az érdeklődő, fizetőképes közösséget 2015 óta. Ráadásul mindezt a változatosság megtartásával teszik, gondos odafigyeléssel. Az egészséges, változatos élelmiszerek előállításához komoly munkára van szükség a földeken. Az egyre kiforrottabb rendszer win-win szituációnak tekinthető, és különösen jó példája az ökológiai gazdálkodás népszerűsítésének, és a közösség felelősségvállalásának (egyéni és társadalmi szinten is). Ebben az esetben a vásárló és a termelő is jól jár. A fogyasztó minden héten biztos lehet abban, hogy ismert helyről származó egészséges, változatos, jó minőségű, ellenőrzött, tápanyagokban gazdag bioélelmiszerhez jut, amit ráadásul házhoz szállítanak. Évente több alkalommal is van lehetősége meglátogatni a gazdaságot, ezzel bepillantást nyerhet a termelési folyamatokba. Havi rendszerességgel előre fizet az árukért, ily módon hozzájárul a tervezhető gazdálkodás és megélhetés biztosításához. A termelő pedig mindezért cserébe garantálja a minőségi követelményeknek eleget tevő, vegyszermentes, környezettudatos körülmények között előállított helyi adottságoknak megfelelő és évszakokra jellemző bioélelmiszerek kamionmentes házhozszállítását. A megtermelt termés a megrendelők között kerül szétosztásra. A csomagok összeállítása során figyelembe veszik a vásárlók igényeit is, éppen ezért a kapcsolattartás folyamatos, és a fogyasztó-termelő közötti baráti viszony kialakulásához vezethet.

4. ábra: EBIO Kertészet bioélelmiszerei (padlizsán, paprika, édesburgonya, körte)

Forrás: <http://ebio.hu/>

Az EBIO Kertészet az egyik első biogazdálkodás Magyarországon, már 1998 óta jelen van a biopiacokon nagyon sokféle termékével, ekkortól számít ellenőrzött, a Biokontroll Hungária Kht. által minősített gazdálkodónak. De ökológikus szemlélete már korábban is jelen volt és 1990 óta egyáltalán nem használt tiltott szereket a gazdaság földterületén. Felmenői is gazdálkodók voltak. A szakmai végzettség megszerzése után azonban először mégsem az ő hagyományait követte az ifjú kertészmérnök, hanem egyedülálló réspiaci termékek termelésébe, akkor még mások által ismeretlen zöldségkülönlegességek (brokkoli, cukkini, színes saláták). Tulajdonképpen a költséghatékonyság érdekében kerültek elő a régi, jól bevált módszerek, a nagyszülők permetlevelei, a műtrágya helyett a zöldtrágyázás, a vetésforgó, a hold figyelembevétele a vetéseknél, stb. Az EBIO Kertészet nem csupán ökológikus gazdálkodást folytat teljes területén, hanem annál még egy picit több, úgynevezett biodinamikus gazdálkodást végez. (<http://ebio.hu/>)

A multinacionális cégeknél gyakran előfordul a munkavállalói elégedettség elérése érdekében a gyümölcsnapok megszervezése a munkahelyen. A jelenlegi járványidőszakban a legtöbb ilyen nagyvállalat távmunkát rendelt el, így ettől a jó lehetőségtől az otthoni munkavégzéssel egyidejűleg a dolgozók elestek. Az EBIO Kertészet által kialakított rendszert üzemeltet

azonban a GYÜMI.HU is. Itt kétféle csomag közül lehet választani, az egyik egy csak gyümölcsökből álló 5 kg-os gyümi mix, míg a másik a gyümölcsök mellett zöldségeket is tartalmaz, és 8 kg-os már a mérete. Mindegyiket házhoz szállítják, a gyümi mix ára 3990 Ft, a gyümi-zöldség mix pedig 6990 Ft-ba kerül. Ezekben a csomagokban azonban nem biotermékek kapnak helyet. (<http://gyumi.hu/>)

2.5.5 Tarka Boci Porta

Lehet-e még eltérő példát hozni az előző példákhoz képest? A hasonló elemek mellett az ötödik biogazdálkodás is teljesen egyedinek tekinthető. A Budapestről vidékre költöző házaspár érdeklődési körének megfelelő elemeket beletévő hozta létre önellátásra irányuló gazdaságát, amely a paraszti hagyományok mentén épül fel és az ökológikus gazdálkodás feltételeinek is eleget tesz. A család saját önellátása mellett, a paraszti gazdálkodás bemutatására, a hagyományos népi játékok és erőpróbák, valamint a régi korok fegyvereinek, harci eszközeinek szemléltetésére is vállalkozik. Környezettudatos szemléletüket az is alátámasztja, hogy minimális mennyiségű hulladékot termelnek. Egy természetes gazdaságban ugyanis semmi sem mehet kárba, minden gyümölcsnek megvan a maga szerepe, a szilva, alma, körte, birs vagy éppen szeder gyümölcsökből frissen is fogyaszthatnak, de lekvárnak, sőt akár pálinkának is feldolgozhatják a gyümölcs állagától függően. A tejtermékek széles választékát állítják elő, a sajtoktól kezdve a joghurton át a különféle túrókészítményekig. Ebből is adódhat a nevük (Tarka Boci Porta) és a mottójuk („*Oda jöjjön lakni, ahol tejet kapni!*”).
(<http://kornyeztudatoselet.hu/minden-ami-bio/biogazdasagok/tarka-boci-porta>)

A németbányai Tarka Boci Portát 2003-ban alapították. A gazdaság azóta számít biogazdaságnak, melyet Biokontoll Hungária Kht. tanúsított. A falusi turizmusban is részt vesznek, hiszen parasztházuk egyik szobájából vendégszobákat alakítottak ki a mai kor követelményeinek megfelelően (igényes vizesblokk), mégis a paraszti kultúra és a porta hangulatának megtartása mellett. Mivel önellátásra rendezkedtek be, ezért nem egyféle termékre szakosodtak, hanem a sokféleség jellemzi termékpalettájukat. Ezen biotermékek közül válogathatnak a vásárlók is. A gazdaság tevékenysége szerteágazónak tekinthető, kis léptékben zajlik, mivel alapvetően emberi erőre épül, kevésbé gépesített. A Rendek Ökogazdasághoz hasonlóan a Tarka Boci Porta is bemutató gazdaságnak minősül, a szállóvendégeknek azonban hosszabb idejük áll rendelkezésre megismerni az állattartással, növénytermesztéssel, kertgondozással járó feladatokat. Többféle hétvégi programot is szervez a család, amikor a rendelkezésre álló 5 vendégágyat elfoglalva az odalátogatók egy teljes hétvégén át részesei lesznek a gazdaság tevékenységeinek, vagy legalábbis egy bemutatott kis szeletének. Ezzel a vidéki élet után vágyók számára szeretnének jó példát nyújtani, és megismertetni velük, hogy egyáltalán nem lehetetlen megélni egy falusi gazdaságból.

5. ábra: Tarka Boci Porta életképek
Forrás: <https://www.tarkabociporta.hu/>

Soroljunk fel néhányat azokból az elemekből, amik egy család önellátását képesek biztosítani. A rétek legelőként és kaszálóként funkcionálnak. Az állatok takarmányozását a saját készítésű bioszéna szolgálja. A fűtéshez tűzifát használnak, amit a patak menti saját tulajdonú erdőjükből vágnak ki évről évre. A gyümölcsöket, zöldségeket, fűszer- és gyógynövényeket a szabadban, illetve fóliaházban termelik meg. Emellett bár fogyasztásra nem alkalmas, mégis kellemes hangulatot keltő virágokat is természetnek a ház körül. Az állatok körüli feladatok jelentik a legnagyobb falatot, de a mindennapi tevékenységek végzése ritmusra és kitartásra neveli az állatokkal foglalkozókat. Ráadásul sokféle állati termék készülhet a jószágokból. A tehéntej és kecsketej a tejtermékek alapját biztosítja, sajtok, vaj, joghurt, túró készíthető belőlük különféle ízesítésekkel. Nem elhanyagolhatók a húsfélések sem, továbbá a gyapjú, borjú- és rackabőrök is az állati termékek sokszínűségét növelik. Az önellátás nemcsak az élelmiszerekre vonatkozik, hanem az energiaellátásra is. A meleg vizet a meleg évszakokban napkollektorból nyerik, a téli

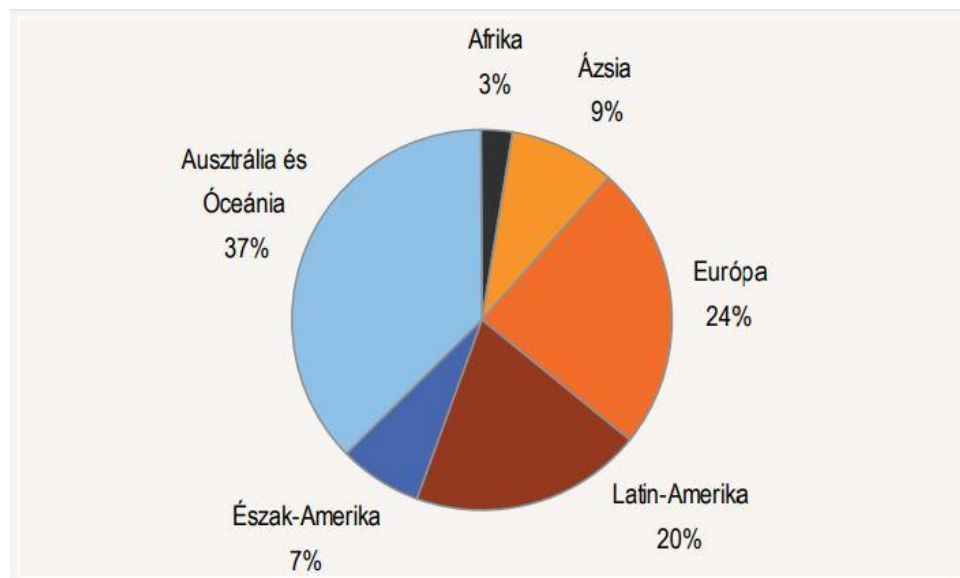
időszakban pedig fatüzelésű boiler segítségével biztosítják. A főzésre, sütésre, vízmelegítésre, fűtésre, sőt még aszalásra is a cserépkályha/rakott tűzhely alkalmas. A víztakarékosságra is odafigyelnek, és komposzt WC-t állítottak fel az udvaron.

A Tarka Boci Porta további különlegessége az önkéntesek fogadása. 2012-ben csatlakozott ugyanis a 6 tagú család a nemzetközi WWOOF (World Wide Opportunities on Organic Farms) szervezethez, ami önkéntesek biogazdaságokba történő közvetítésével foglalkozik. Ez egy különleges tanulási lehetőség, melynek segítségével olyan ismereteket sajátíthat el a legalább 2 hétig az adott biogazdaságban élő önkéntes, amit máshol nem lehet elsajátítani. Az állattartás, tejfeldolgozás, sajt készítés, kertészkedés, önellátás tartozik azok közé a témák közé, amelyeket a porta szívesen bemutat a hozzájuk érkező önkéntesek számára. (<https://www.tarkabociporta.hu/>)

3 Elemzés, értékelés

3.1 Statisztikai elemzés, hazai helyzetkép bemutatása

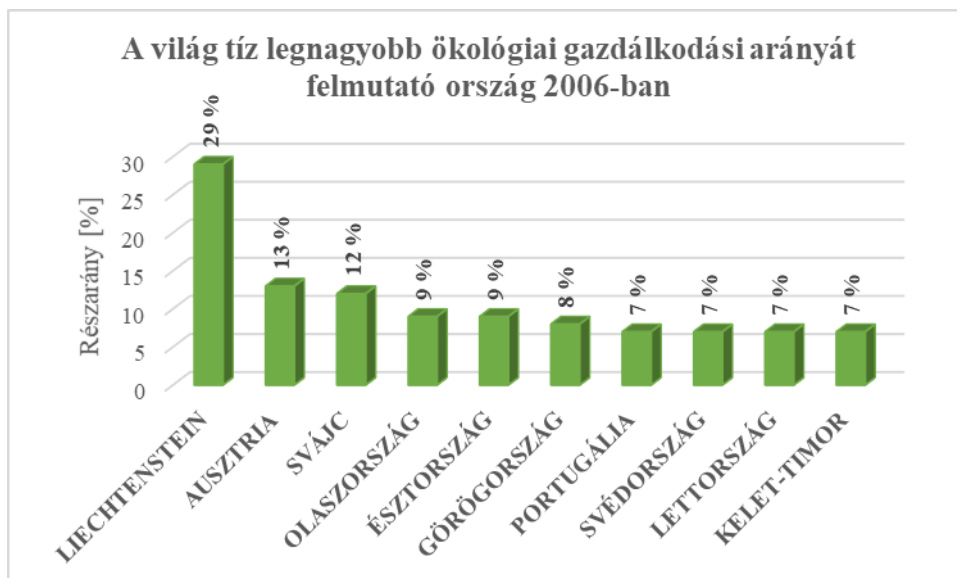
A 21. században az ökológiai gazdálkodás területei egyre nagyobb teret hódítanak a világon. Igaz, egyelőre még eltérő mértékben fordulnak elő a kontinensek között, mégis azt mondhatjuk, hogy növekvő tendenciát mutatnak. 2007-ben Ausztrália és Óceánia földrészén volt több mint az összes bioterületek egyharmada. Második helyen Európa állt, a bioterületek közel egynegyedének birtoklásával, ezt követően Latin-Amerika, Ázsia, Észak-Amerika és Afrika volt a sorrend (6. ábra). A bioterületekbe nemcsak a mezőgazdasági termelésbe bevont területeket, hanem azokat a tájakat is, ahonnan a vadon termő növényeket be lehet gyűjteni, a méhészeteket, továbbá az aquakultúra által hasznosított területeket is beleértjük. (KSH 2009/67, 1. old.)

6. ábra: Bioterületek megoszlása a kontinensek között 2007-ben

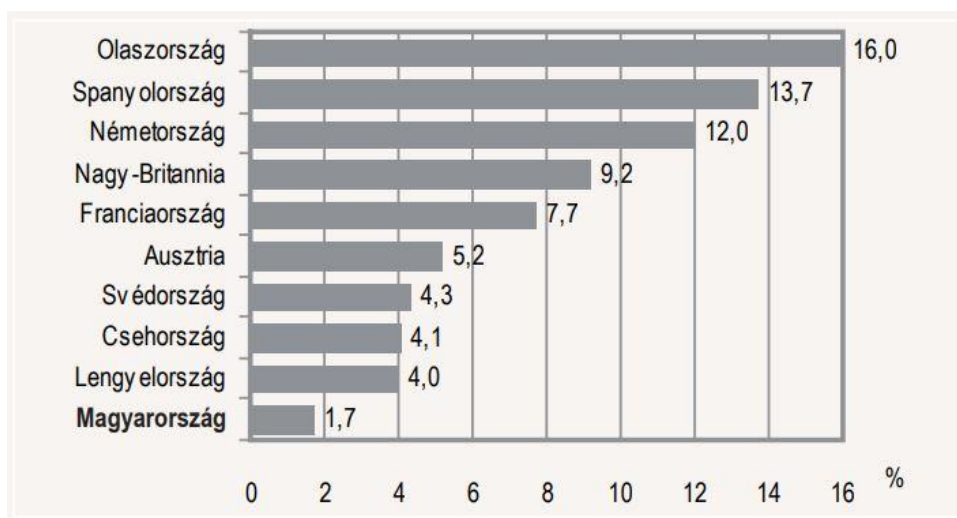
Forrás: KSH 2009/67, 1. old.

Egy nemzetközi felmérés alapján az országok területéhez viszonyítva az ökológiai gazdálkodást. A legnagyobb arányokkal főként európai országok büszkélkedhetnek, a tizedik helyen azonban Kelet-Timor áll. A miniállamként nyilvántartott Liechtenstein számít az abszolút elsőnek, 29%-os ökológiai gazdálkodási arányával kimagaslik az országok közül, a második és harmadik helyen álló szomszédos országok (Svájc és Ausztria) arányait összeadva sem érik el a magas részesedését. Őket Olaszország, Észtország, Görögország, Portugália, Svédország és Lettország követi 7-9%-os részaránnyal. (7. ábra)

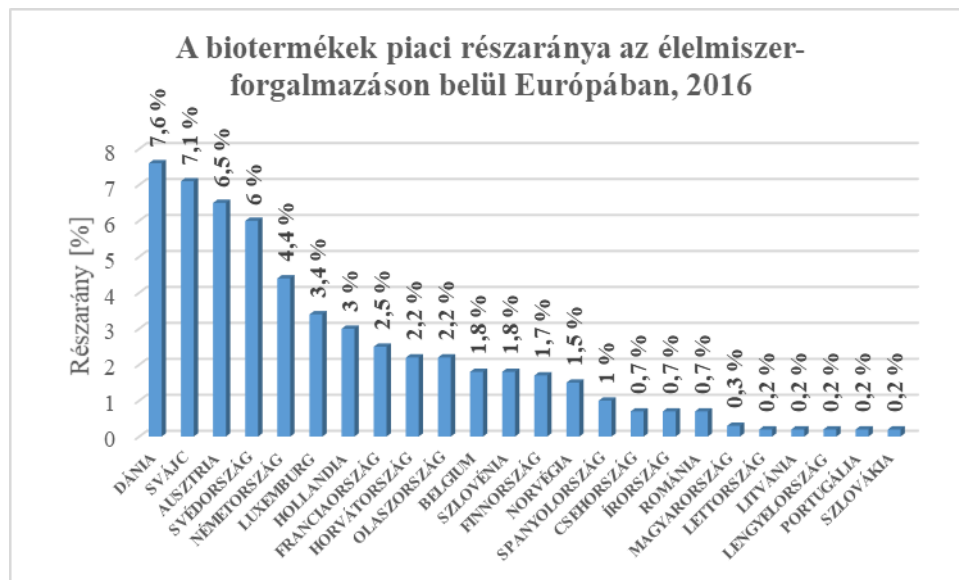
7. ábra: A világ tíz legnagyobb ökológiai gazdálkodási arányát felmutató ország 2006-ban
 Forrás: Saját szerkesztés Willer et al. 2008, 29. p. alapján

Az egyes országok területi különbségeiből adódóan a tényleges biogazdálkodásba bevont területek nagyságát a következő sorrend jobban szemlélteti. Ez csak az Európai Unió 27 tagállamának összesített bioterületeire vonatkozó statisztika, amibe még Nagy-Britanniát kell beleértetni, és Horvátországot még nem, mivel 2009-ben készült az összeállítás 2007-es adatokon alapulva. Olaszország, Spanyolország, Németország és Nagy-Britannia biogazdálkodásba bevont területei adják az EU-27 ezen területeinek felét. Bár Ausztria esetében magas a saját mezőgazdasági területein belül a bioterületek részaránya, mégis csak mindössze 5,2%-át jelenti az EU-s bioterületeken belül. Magyarország 2007-ben kevesebb, mint 2%-kal járult hozzá az összes EU-n belüli biogazdálkodásba bevont területekhez. (8. ábra)

8. ábra: A biogazdálkodásba bevont területek aránya az EU-27 országokon belül 2007-ben
 Forrás: KSH 2009/67, 2. old.

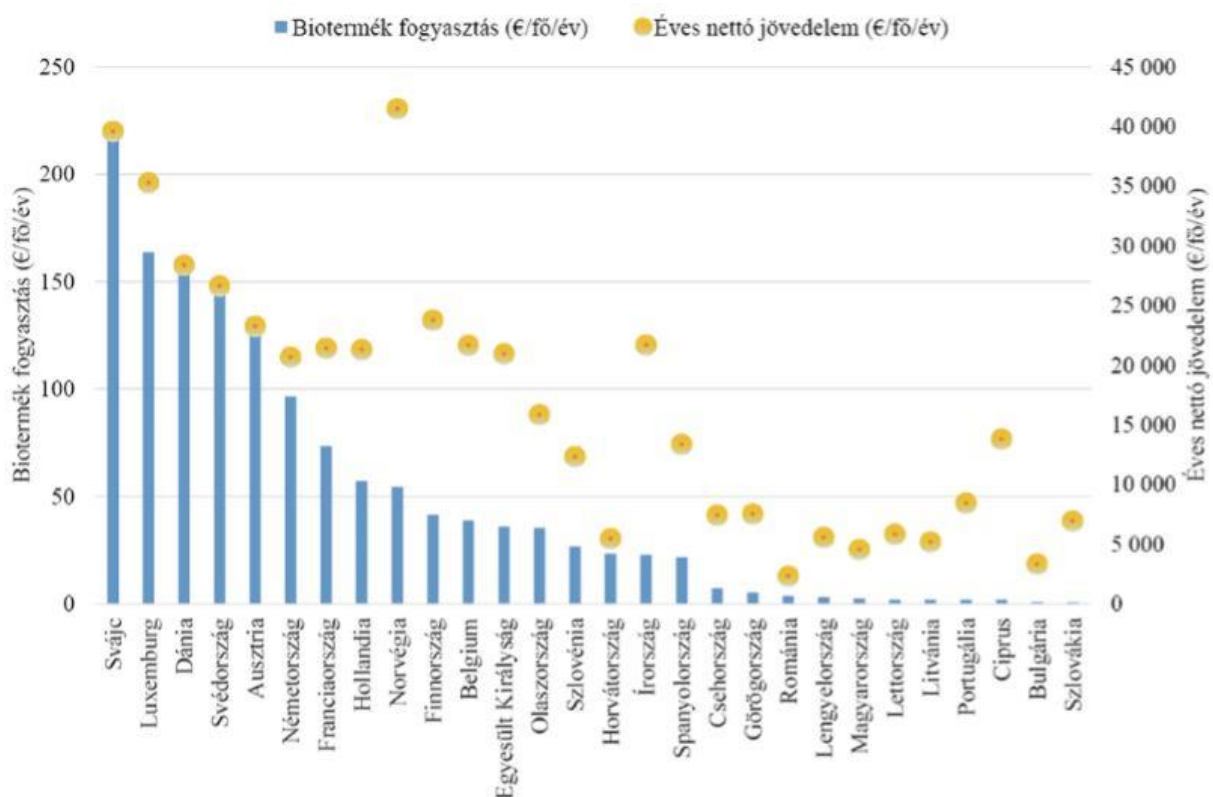
Azt követően, hogy a területek nagyságáról és elhelyezkedéséről kaptunk egy átfogó képet, most vizsgáljuk meg azt, hogy hol fogyasztanak nagyobb arányban bioélelmiszereket, hol van a fő kereslet ezekre a termékekre. Az előző statisztikákhoz képest frissebb, 2016-os adatok alapján az európai részarányok kerültek feltüntetésre a 9. ábrán. Jól látható, hogy az élelmiszerek forgalmazása során egyelőre a fejlettebb és tehetősebb nyugat-európai országokban magasabb a biotermékek részesedése. Dánia, Svájc, Ausztria és Svédország esetében meghaladja a 6%-ot, és Németországban pedig 4,4%-ot tesz ki. Az EU-hoz csak később csatlakozó, közép- és kelet-európai országok, köztük hazánk esetében is jóval alacsonyabb százalékok mutatkoznak. Még a fél százalékot sem éri el a biotermékek részesedése, ezzel beigazolódik az a feltételezés, hogy egyelőre még nincs akkora kereslet a magasabb áru, de jobb minőségű biogazdálkodásból származó, ökcímekével ellátott termékekre Magyarországon.

9. ábra: A biotermékek piaci részaránya az élelmiszerforgalmazáson belül Európa országaiban, 2016
Forrás: Saját szerkesztés Apáti et al. 2019 alapján

Itt érdemes kitérni az országok fizetési hajlandósága mellett a jövedelmi szintekre is. Érdekes módon nincsenek minden esetben egyenes arányosságban, de egyértelmű összefüggés figyelhető meg közöttük. Nagy általánosságban a biotermékek fogyasztásának mértéke, a rájuk fordított összegek nagysága szoros korrelációban van a háztartások nettó jövedelmével. A kivétel tehát csak erősíti a szabályt, ezért nem minden magas jövedelemmel rendelkező országban fordítanak jelentősebb összeget a biotermékekre, és az is előfordul, hogy a mérsékelt jövedelemmel rendelkező országok fizetésük jelentős hányadát biogazdálkodásból származó élelmiszerekre költik. Norvégia, Írország és Ciprus jó példa az első esetre, mivel éves

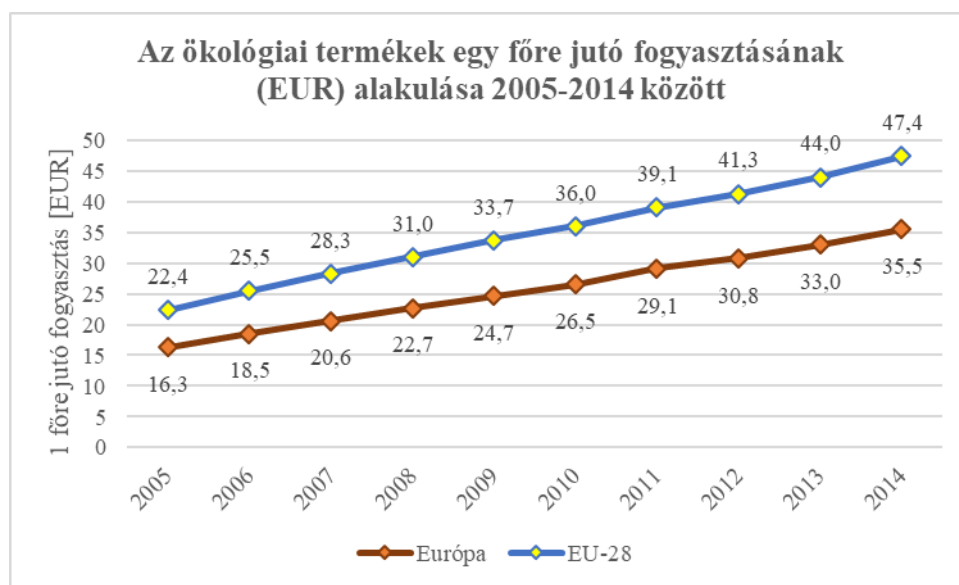
jövedelmükhöz képest keveset szánnak biotermékekre. Horvátország és Románia pedig a második esetet szemlélteti, mivel az itt vizsgált európai országok közül az öt legalacsonyabb éves nettó jövedelemmel rendelkeznek, ahhoz képest azonban biotermék fogyasztásuk mégsem az utolsó helyek egyikén szerepel. Mindkét fajlagos mutató azonos árfolyamon és egy főre vetítve került meghatározásra. Az első öt ország (Svájc, Luxemburg, Dánia, Svédország, Ausztria), nevezzük őket a legjelentősebb biotermék fogyasztó országnak, éves szinten fejenként 100 eurónál magasabb összeget költ biotermékekre. Igaz, ez a 25-40 000 eurós nettó jövedelemhez képest elhanyagolható, mindössze 0,4-0,5%-a. Általánosságban azt mondhatjuk, hogy a nyugat-európai, skandináv, valamint a dél-európai országok számítanak biotermékfogyasztásban élenjárónak. Ezekben az országokban jellemzően az egy főre eső éves nettó jövedelem meghaladja a 15 000 eurót. Magyarországon az átlagos biotermékekre fordított 1 főre eső összeget csupán 2,5 euróra becsülik. Ezzel messze elmaradunk a korábban említett több tízszeres fizetési hajlandóságtól. Azonban nem szabad figyelmen kívül hagyni, hogy a közép- és kelet-európai országokban jellemzően alacsonyabbak a fizetések is. A 10 000 euró alatti jövedelmek esetében láthatóan drasztikusan lecsökken a biotermékekre fordított összegek nagysága is. (10. ábra)

10. ábra: Az 1 főre jutó biotermék-fogyasztás és az éves nettó átlagjövedelem alakulása 2014-2015-ös IFOAM és EUROSTAT adatokon alapulva EUR/fő/év mértékegységben

Forrás: Apáti et al. 2019

Az előbb bemutatott gazdasági háttér ismeretében tehát nem meglepő, hogy az európai átlag az EU-28 országok átlaga alatt marad a biotermékek fogyasztását illetően. Bár az EU-28 átlagot Svájc és Norvégia csak növelné, a többi európai országban valószínűleg az alacsonyabb jövedelemhez alacsonyabb ökológiai termék iránti igény társul. Az viszont mindenképpen kiemelendő, hogy felívelő és töretlen növekedés jellemezte az egy főre jutó fogyasztásokat a 2005 és 2014 közötti időszakban, és valószínűleg azt követően is. Mindkét átlag tekintetében a vizsgált évtized alatt több mint duplájára emelkedett a fogyasztás (11. ábra). A folyamatos emelkedés a piac bővülésére utal és a biológiai gazdálkodás létjogosultságát támasztja alá.

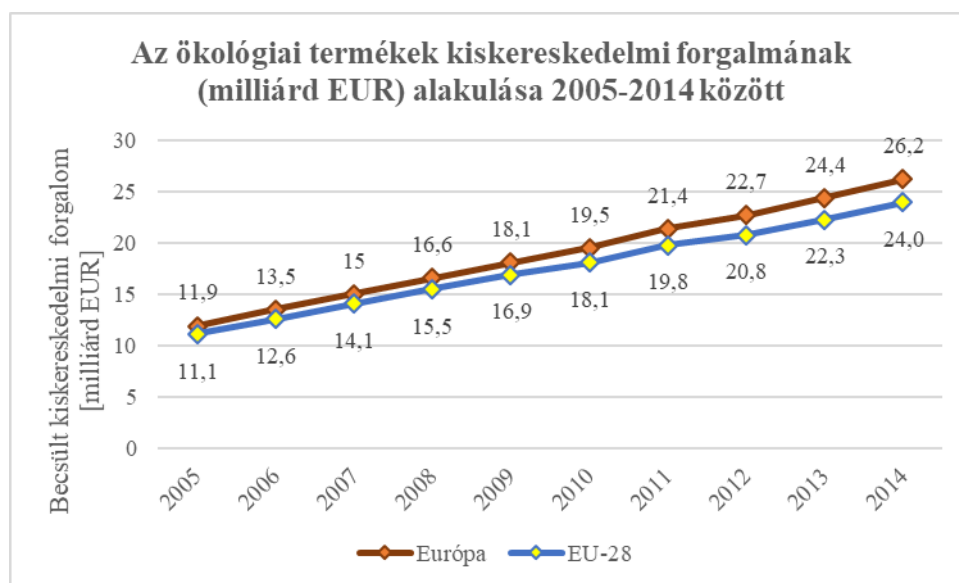

11. ábra: Az ökológiai termékek egy főre jutó fogyasztásának alakulása Európában és EU-28 átlagban 2005-2014 közötti időszakban

Forrás: Saját szerkesztés Apáti et al. 2019 alapján

Ugyanezt a növekvő tendenciát támasztja alá a kiskereskedelmi forgalom ökológiai termékekre vonatkozó változása is. Egyértelmű, folyamatos növekedés, több mint duplájára történő megemelkedés 2005-től 2014-ig. A lineáris trendnél se töréspont, se visszaesés, se telítődési pont nem figyelhető meg. Ebből arra következtethetünk, hogy még a növekvő, kezdeti fázisban van az ökológiai termékek értékesítése is, a piac nem telítődött, még van hova fejlődni. Érdekes eltérés azonban az előző ábrához képest a felcserélődött sorrend. Itt ugyanis az látható, hogy az európai átlag magasabb az EU-28 tagállam átlagához képest (12. ábra). Ez az export-import tevékenységekből adódhat. Nagy valószínűséggel a nagyobb felvevő piaccal rendelkező, magasabb jövedelmű európai országokba lehet más országokból is eladni, oda kerülnek az előállított termékek, ahol van felvevő piac. Az előállítás helye azonban ezek alapján nem teljes

mértékben egyezik meg a fogyasztás helyével, ahogy ez az egyéb élelmiszerek és más termékek esetében jól ismert.

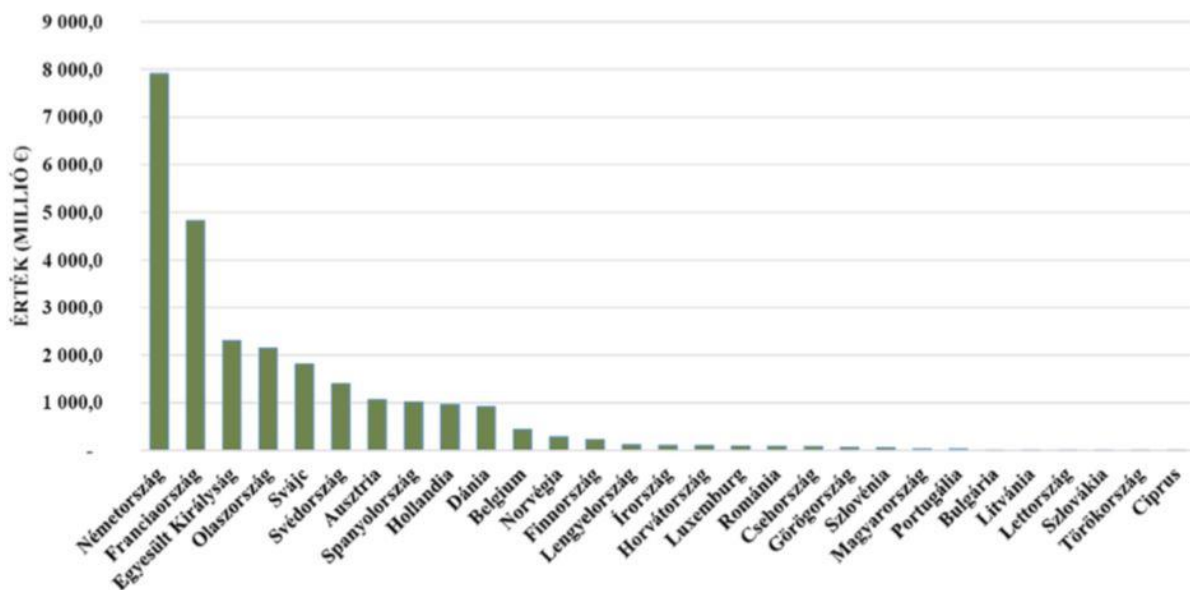
12. ábra: Az ökológiai termékek kiskereskedelmi forgalmának alakulása Európában és EU-28 átlagban 2005-2014 közötti időszakban

Forrás: Saját szerkesztés Apáti et al. 2019 alapján

Az országok közötti különbségeket abszolút értékben is kifejezve Németország mutatkozik a legnagyobb biotermék felvásárlónak. A 2014-es IFOAM adatok alapján az öt legjelentősebb európai ország (Németország (7,9 milliárd euró), Franciaország (4,8 milliárd euró), Egyesült Királyság (2,3 milliárd euró), Olaszország (2,1 milliárd euró), Svájc (1,8 milliárd euró)) a bioélelmiszer piac kétharmadát teszi ki. A további 5 jelentősebb országgal (Svédországgal, Ausztriával, Spanyolországgal, Hollandiával és Dániával) kiegészülve pedig már eléri a 90%-ot. A fennmaradó 10%-ra jut az összes többi európai ország, így egyesével egyik sem jelent már igazán jelentős felvevőpiacot. (13. ábra)

Mindebből mire lehet következtetni Magyarországot tekintetében. A termék egyediségén, kiváló minőségén alapuló, ökológiai gazdálkodásból származó termékek értékesítése úgynevezett rés piacon zajlik. A különleges igények kielégítése érdekében a vásárlók hajlandóak többet is fizetni. Erre ott van leginkább lehetőség, ahol magasabb az életszínvonal, magasabbak a jövedelmek, telik az egyedi igényekre is a létszükséglet fedezésén túl. A bioélelmiszerek esetében még nem figyelhető meg akkora árverseny, éppen ezért akár a magasabb szállítási költségek mellett a távolabbra történő exportálás is jövedelmező lehet az előállítóknak, kereskedőknek. A hazai termelésnek alacsony a hazai felvevőpiaca, viszont annál nagyobb a külföldi piaci szívóerő. Ezért akár a jelenleg megtermelt magyar biotermék többszörösét is

értékesíteni lehetne Európa fejlettebb országaiban, vagy akár a közép-amerikai vagy ázsiai kontinensen, mivel élénk a kereslet Kanada és Japán irányából is. (Apáti et al. 2019)

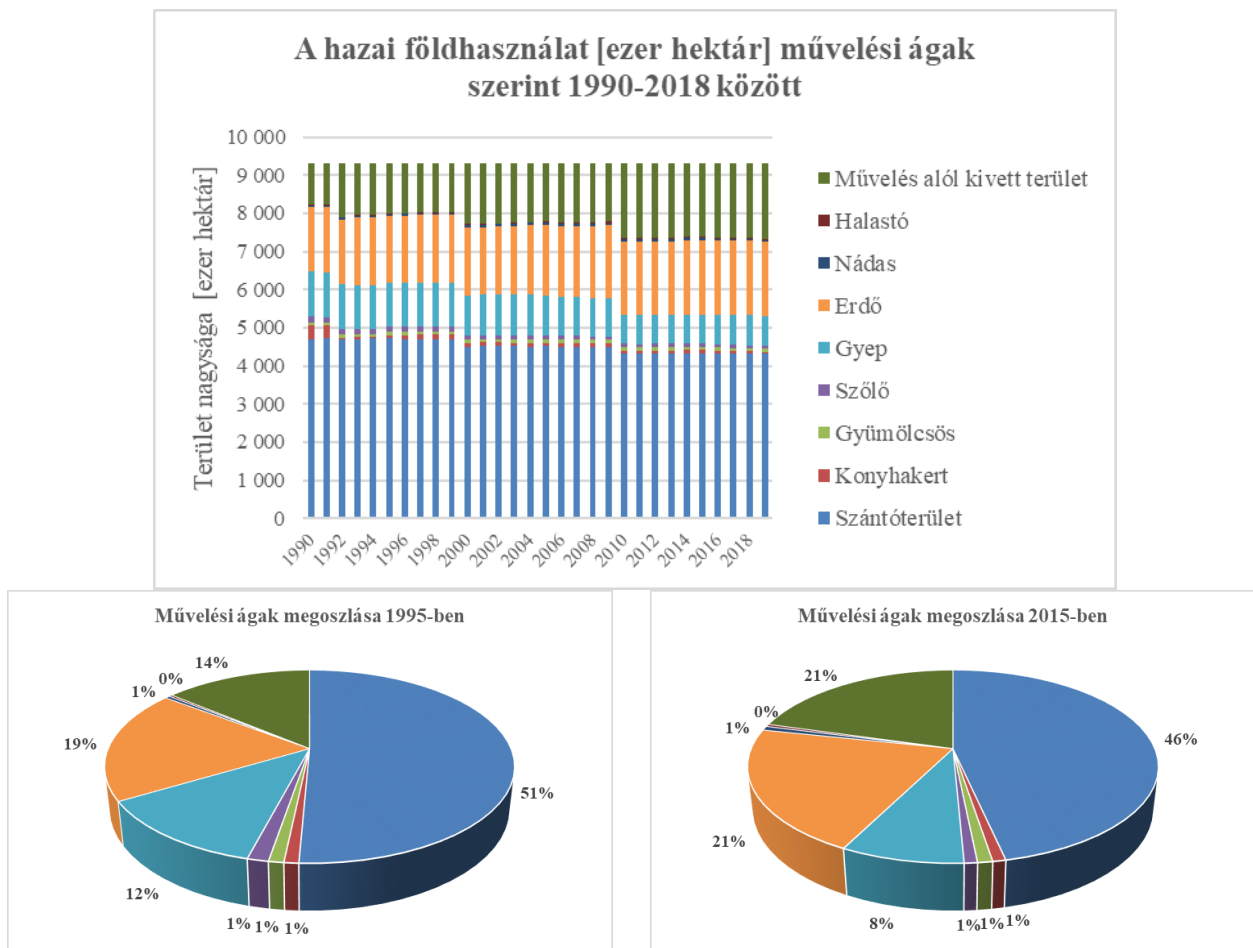

13. ábra: Az értékesített biotermékek értéke 2014-es IFOAM adatokon alapulva millió euróban
 Forrás: Apáti et al. 2019

Magyarország biogazdálkodását az előzőekben elhelyeztük európai viszonylatban. Most következzen a hazai potenciál bemutatása, a rendelkezésre álló területek ismertetése. A Központi Statisztikai Hivatal mezőgazdasági összeírásai alapján egy közel 3 évtizedes adatsor áll rendelkezésre a művelési ágak szerinti hazai földhasználatról. Alapvetően 9 művelési ágat különböztetünk meg, melyek a következők: szántóterület, konyhakert, gyümölcsös, szőlő, gyepek, erdő, nádas, halastó, valamint a művelési ág alól kivont terület. Az ország területe 93 030 km², azaz 9 303 ezer hektár. Az elmúlt 3 évtizedben az alábbi változások következtek be a művelési ágak részesedéséről. A legnagyobb részt képviselő, az ország közel felét kitevő szántóterületek részaránya csökkent. 1990-hez képest (4712,8 ezer hektár) kb. egytizedével kevesebb szántóterület lett 2019-ben (4317,7 ezer hektár). A konyhakertek, gyümölcsösök és szőlőterületek részesedése nem változott jelentősen, kb. 1-1-1%-ot tettek és tesznek ki napjainkban is. Abszolút értékben azonban van különbség, mivel a szőlőterületek kb. felére csökkentek a 3 évtized alatt, 138,5 ezer hektárról 68,4 ezer hektárra. A gyepek területének fogyása betudható a 2010-es módszertani váltásnak, miszerint 2010-től ez a kategória nem tartalmazza már a nem hasznosított gyepeket, míg korábban azokat is ehhez a művelési ághoz számolták. Az egyik leglátványosabb változás az erdők esetében következett be. A 30 év alatt ugyanis kb.

15%-kal nőtt az erdőállomány területe, 1695,4 ezer hektárról 1939,5 ezer hektárra. Bár az arányt tekintve elhanyagolható a halastavak helyzete, a rekreáció térnyerésével, a szabadidős tevékenységek iránti igények növekedésével a halastavak területe is megemelkedett 26,9 ezer hektárról 35,2 ezer hektárra. A legnagyobb változás azonban a művelés alól kivett területek esetében következett be. 1995-höz képest 2015-re másfélszeresére nőtt ezen területek nagysága (1995: 1292,5 ezer hektár, 2015: 1915,8 ezer hektár), és azóta is tovább emelkedik, 2019-ben már 1984,269 ezer hektárt hódítottak el a hazai földterületekből. (14. ábra)

A kördiagramok az arányokban bekövetkező változásokat hivatottak érzékeltetni két kiemelt év (1995 és 2015) adatait bemutatóan. A szántóterület és gyepek művelési ágak csökkenése az erdő és művelés alól kivett területek növekedésének tulajdonítható. (14. ábra)

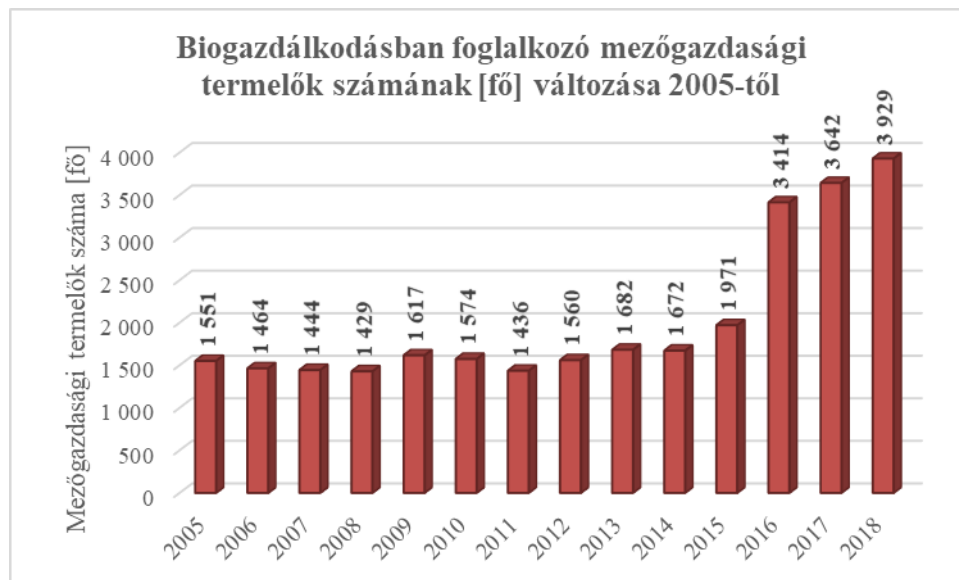

14. ábra: A hazai földhasználat művelési ágak szerint 1990-2018 között, továbbá a művelési ágak megoszlása 1995-ben és 2015-ben

Forrás: Saját szerkesztés KSH adatok alapján

A rendelkezésre álló adatok alapján tehát azt mondhatjuk, hogy nem kicsi, a mezőgazdaságban foglalkozó termelők hozzáállása, de érdekeik egyelőre azonban még a hagyományos

gazdálkodási formákat részesítik előnyben. De a támogatási lehetőségeknek és a növekvő piacnak köszönhetően a biogazdálkodásban foglalkozó mezőgazdasági termelők száma is folyamatosan növekszik. 2005-től kezdődően 2,5-szeresére nőtt 2018-ra a biogazdák létszáma (15. ábra). Jól látható a 2015 utáni nagy emelkedés, ami valószínűleg a Vidékfejlesztési Program keretében igényelhető anyagi támogatás segítségével ösztönözte az átálló termelőket.

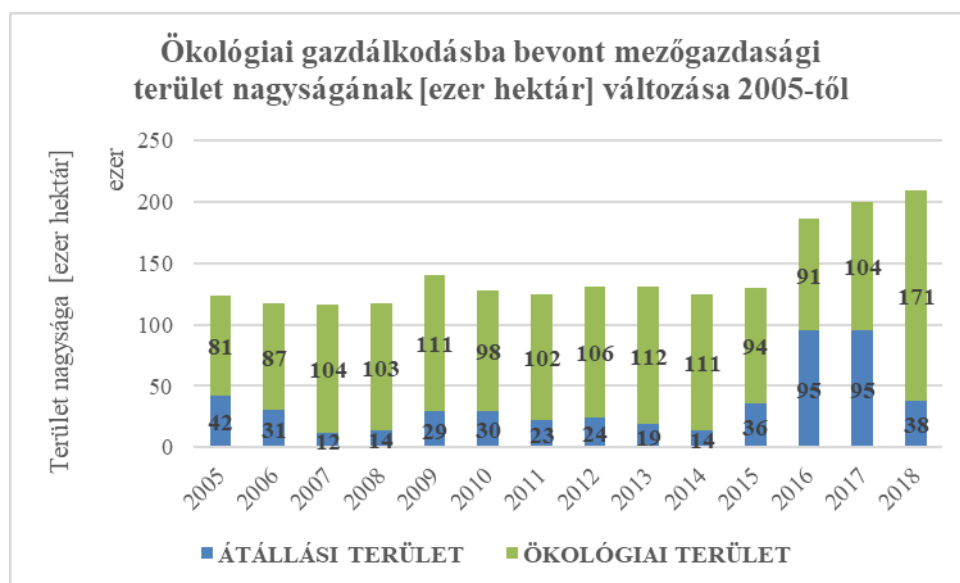

15. ábra: A hazai biogazdálkodásban foglalkozó mezőgazdasági termelők számának változása 2005-től
 Forrás: Saját szerkesztés KSH adatok alapján

A korábbi fejezetekben bemutatott összegeket külön határoztak meg azoknak a területeknek az esetében, amelyeknél a támogatás igénylésével egyidejűleg történt az átállítás (átállási területek), és azokra a területekre, amelyeknek a fenntartására kérték az anyagi hozzájárulást (ökológiai területek). A vizsgált közel másfél évtizedes időszakban stabilan rendelkezésre állt 100 ezer hektárnyi ökológiai terület, amihez kisebb-nagyobb mértékben csatlakoztak új területek. Ez 2018-ra már meghaladta a 150 ezer hektárnyi terület nagyságot is, így kijelenthető, hogy jelentős növekedésen esett át a biogazdálkodás az elmúlt évtizedben. Ehhez azonban jól látható módon az anyagi hozzájárulás sokat lendített. (16. ábra)

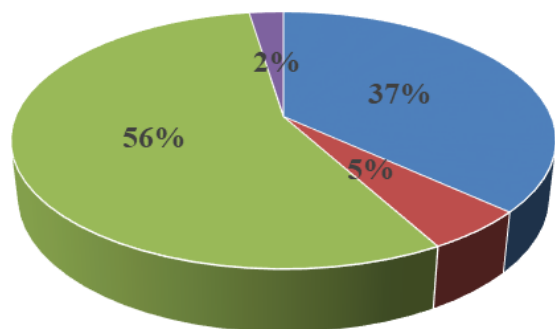
Az ökológiai gazdálkodásba bevont mezőgazdasági területek megoszlását szemléltetik a következő diagramok. Döntő többségét tekintve, 56%-ban 2018-ban rét, legelő területen folyt ökológiai gazdálkodás Magyarországon. A második jelentős részarányt a szántóföldi növények termesztése tette ki, ez több mint egyharmad arányt képviselt. Ezen belül a gabonafélék, a zöldségfélék és az ipari növények voltak meghatározók. A mindössze 5%-nyi

ültetvényeken belül jellemzően, 84%-ban gyümölcs- és bogyósültetvényeket, valamint dióféléket kell érteni, és a maradék 16%-ot pedig szőlő teszi ki. (17. ábra)

16. ábra: Az ökológiai gazdálkodásba bevont mezőgazdasági területek nagyságának változása 2005-től
 Forrás: Saját szerkesztés KSH adatok alapján

Ökológiai gazdálkodásba bevont mezőgazdasági területek Magyarországon 2018-ban

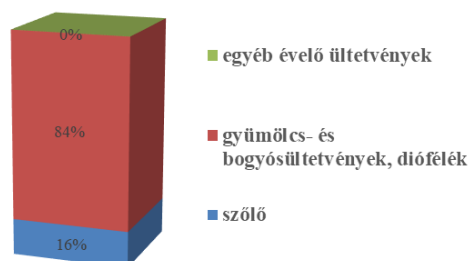

■ SZÁNTÓFÖLDI NÖVÉNYEK ■ ÜLTETVÉNYEK
 ■ RÉT, LEGELŐ ■ UGAR, ZÖLDTRÁGYA

Szántóföldi növények megoszlása

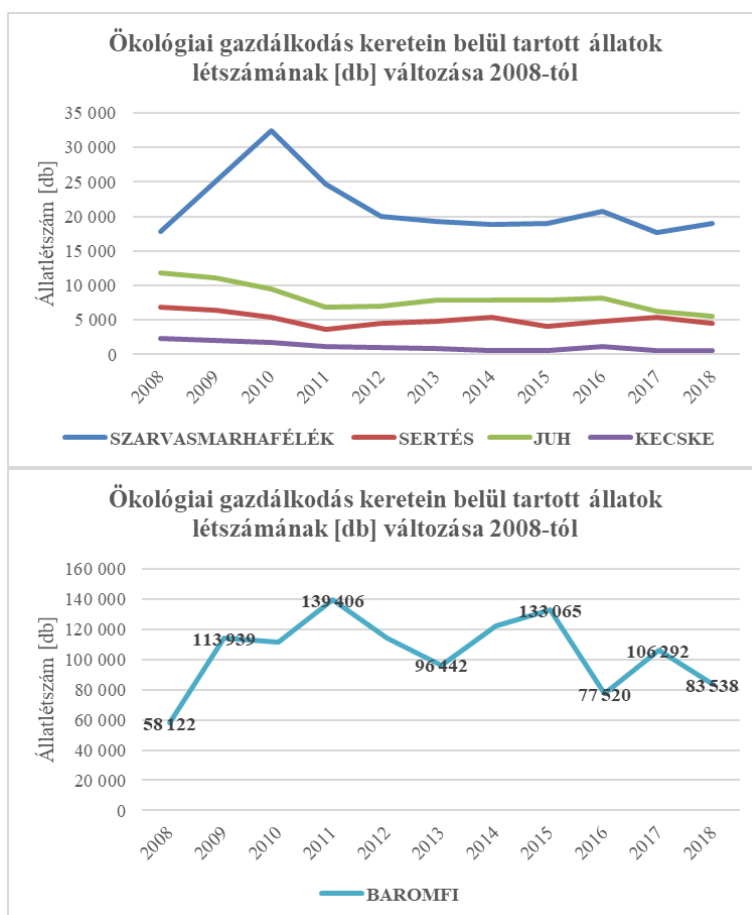

Ültetvények megoszlása

17. ábra: Az ökológiai gazdálkodásba bevont mezőgazdasági területek megoszlása 2018-ban
 Forrás: Saját szerkesztés KSH adatok alapján

A növénytermesztés mellett érdemes szót ejteni még az állattartásra is. Ökológiai gazdálkodás keretein belül legtöbb esetben szarvasmarhaféléket, sertés, juh, továbbá baromfi tartása jellemző. Ezek közül is létszám tekintetében a baromfitartás emelkedik ki. A 2008-tól rendelkezésre álló statisztikai adatok alapján azonban meglehetősen ingadozó mértékű 60 és 140 ezer baromfi közötti. Ezt követi a szarvasmarhafélék tartása, ahol 20-30 ezer létszám jellemezte az elmúlt 10 évet az ökológiai gazdálkodás előírásait betartva. Sertés és juh esetében 5-10 ezer állat, kecskénél pedig még ennél is alacsonyabb létszám fordult elő. (18. ábra)

18. ábra: Az ökológiai gazdálkodás keretein belül tartott állatok létszámának változása Magyarországon 2008-tól

Forrás: Saját szerkesztés KSH adatok alapján

3.2 Területválasztás jelentősége

A területválasztás azokban az esetekben fordul elő, amikor az ökológiai gazdálkodásba kezdő vállalkozó egyének nem rendelkeznek még saját területtel, nem örökölték felmenőiktől, és nem kötődnek sehova. Valószínűleg kevés esetben fordul elő, hogy egy már meglévő területtől távol, az ország különböző pontjain kezdenek gazdálkodó tevékenységbe a családok. Hiszen ez a mezőgazdasági termelés teljes embert kíván, nehezen lehetne kivitelezni a folyamatos ingázást. A terület több szempontból is alapvető a rajta előállított biotermékek esetében. Földrajzi elhelyezkedése, a talaj adottságai meghatározzák, hogy milyen növényt érdemes ott termesztetni. A régió sajátosságait, a hagyományos termékek teremtése sok éves tapasztalat alapján alakult ki, így ezekre építve ajánlott a terület további felhasználása is. Természetesen lehet új, különleges fajokkal is próbálkozni, semmi sem tiltja ezt.

A talaj tulajdonságai (lössös, szikes, kötött, stb.) nagyban befolyásolják a terményeket.

A területválasztás során figyelemmel kell kísérni a környező területeken folytatott gazdálkodási módokat is, adott esetben a szélirányoknak, vízgyűjtőknek, talajvízrendszernek megfelelően a nagyüzemi gazdálkodást folytatók vegyszermaradványainak terjedésével is számolni kell.

Természetesen a területválasztásra a földterület ára is hatással van.

A kiválasztott földrészlet előtörténetét szintén érdemes megismerni. A környéken élők elmondásai és a térképes, földhivatali nyilvántartások adatai alapján javasolt tájékozódni. Nem mindegy ugyanis, hogy egy kizsigerelt, kemikáliákkal kezelt mezőgazdasági területen vagy egy felhagyott, a természetnek régóta visszaadott, pihent talajon szeretnék megkezdeni a biogazdálkodási tevékenységet.

3.3 Szociális, társadalmi kérdések: munkaerő, vásárlóerő

A biogazdaságokban dolgozók száma nem jelentős az aktív munkaképes korú lakosság körében ma Magyarországon. A biotermékekkel érintett lakosság azonban már annál szélesebb körben kellene, hogy megjelenjen. Egyelőre még ez sem felel meg a valóságnak, hiszen csak egy szűk réteghez jutnak el a hazánkban megtermelt (nem külföldről importált), ökológiai gazdálkodásban előállított bioélelmiszerek.

A jellemzően családi vállalkozásokként működő gazdálkodások méretük növekedésével további munkaerő bevonásában érdekeltek. Ez nem minden esetben könnyű feladat, de általában a helyi lakosság köréből mindig akad olyan munkaerő, akinek a fizikai erejével számolhatnak a termelők. A gazdálkodók a foglalkoztatottak körét szívesen megválogatnák,

mint ahogy minden munkaadó, erre viszont nem biztos, hogy mindig van lehetőség. Az évente, vagy akár egy időnyen belül cserélődő alkalmazottak nehezítik az amúgy is sok feltételnek eleget tevő tevékenységek végrehajtását. A jó és elhivatott munkaerőt ezért mindig meg kell becsülni.

A hátrányos helyzetű területeken, ahol a munkanélküliség részaránya magas kedvezőnek tűnhet a mezőgazdasági vállalkozás beindítása, hiszen szinte mindig lehet számolni igénybe vehető munkaerővel. Ráadásul vannak olyan támogatási formák, amik kifejezetten a munkahelyteremtést ösztönzik az elmaradott térségekben.

A vásárlóerő tekintetében még egyértelműen csak egy szűk rétegről beszélhetünk. A környezettudatos szemlélet, az egészséges életmód azonban egyre népszerűbb, a szemléletformáló kampányoknak, a környezeti nevelésnek és a nemzetközi trendeknek köszönhetően így várhatóan az érdeklődés is egyre nagyobb lesz a biotermékek irányába. Ehhez azonban láthattuk, hogy magasabb jövedelemre lenne szükség, hiszen az ilyen módon előállított élelmiszerek értékesítése jellemzően magasabb árakon történik. A folyamatos kereslet fenntartásához az életszínvonal emelkedése is szükségeltetik. Szerencsére a kínálat növekszik, a hazai biotermékek választéka egyre szélesedik, így remélhetőleg már csak néhány évre van szükség, hogy általánosan elterjedjen a vásárlók körében is.

3.4 Szakmai szempontok: specializálódás vagy inkább szélesebb termékpaletta

A választott példák azt mutatják, hogy ritka a csak egy termékre történő specializálódás az ökológiai gazdálkodás során. Pont az önellátás, a változatos étrend, a saját állatok takarmányának saját területeken történő előállítása, azaz a sokféleség jellemző inkább. Mindegyik lehetőségnek megvan az előnye és a hátránya egyaránt.

A specializálódás, a különleges vagy ritka vagy egyszerűen csak a kedvelt bioélelmiszer megtermelésére történő berendezkedés rés piacok megragadása esetén nagyon jövedelmezhető lehet. A bemutatott biogomba esetében például egyedülálló az ökológiai gazdálkodással előállított, vegyszermentes pezsétviaszgomba egész Európában. Ez jó marketing és komoly szakmai ismeretek mellett olyan versenyelőnyt jelent egy termelő esetében, ami ritkán adatik meg. Azonban mindent egy lapra feltenni nagy kockázattal is jár. Hiszen hiába az egyediség, ha nincs vagy csak minimális a kereslet az adott termékre. Ráadásul a betegségek, kórokozók a hatékony környezetkímélő védekezések ellenére megtámadhatják az adott fajtát és ezzel szélsőséges esetben akár egy-egy év teljes kiesést is eredményezhetnek.

A sokféleség előnye, hogy változatos étrendet követve egészségesen tud a gazdálkodásból táplálkozó család étkezni. A vetésforgót könnyebb megvalósítani. Ha valamelyik gyümölcs vagy zöldség az adott évben mégsem teremne az időjárási viszonyok vagy más környezeti feltételeknek köszönhetően, van helyette sok másik termés is, így kicsit az esélye a teljes kimaradásnak. Az állattartás során az állatok teljes élettartam alatt a teljes körfolyamatukat nyomon lehet követni, így a saját földön megtermelt takarmánnyal, a vegyszermentes állattartáson át biztosak lehetnek a termelők a hús, a tej- vagy tojás, illetve a trágya minőségében egyaránt. Ez óriási előnyt jelent az élelmiszerláncokban megvásárolható állati eredetű élelmiszerekhez képest. A biotermékek előállításával mellett a bemutató központok, esetleg falusi szálláshelyek működtetése is párosulhat. Ezzel szintén bővítve a kínálatot és a bevételi források tárházát is.

A sokféleség hátránya lehet azonban, hogy a versenytársak között nehezebb az érvényesülés. Saját felvevő piac, vásárlókör kialakítása több energiát és időt igényelhet, hiszen nem elég jól csinálni a biogazdálkodást, annak népszerűsítése és a termékek értékesítése külön embert kíván. Az ökológiai gazdálkodásba kezdő vállalkozó szellemű egyéneknek sok mindent kell egyszerre mérlegelniük, és valószínűleg nem létezik egyetlen jó megoldás sem. Továbbá az is biztos, hogy az évek során végbemenő változások miatt folyamatos alkalmazkodásra van szükség az újonnan kialakuló körülményekhez. A választott út azonban mindenképpen nemes célt szolgál, és ha nem is széles társadalmi rétegek, de egyéni szinten biztosan hasznot hajt, ha például az egészséges étkezésre gondolunk.

3.5 Turisztikai lehetőségek

A turizmusnak számos formája ismert. Egyre többféle fogalommal találkozhatunk napjainkban. Az ökológiai gazdálkodás az alábbi turizmusformákkal lehet összefüggésben: ökoturizmus, falusi turizmus, egészségturizmus, gasztronómiai turizmus, valamint a kulturális, illetve örökségturizmus.

Több értelmezése létezik az ökoturizmusnak. Egy átfogó megfogalmazása tartalmazza az ökoturizmus lényegét, és hogy általában mik tartoznak ebbe a turizmusformába a köztudatban.

„Az ökoturizmus egyaránt jelent egy gyűjtőfogalmat és egy szemléletet. Mint gyűjtőfogalom a turizmus olyan különböző formáit jelenti, amelyek a természeti-biológiai erőforrások fenntartható használatán alapulnak az adott ökoszisztéma teherbíróképességén belül, mint pl. a nemzeti parkok látogatása, a madár-les, a horgászás, a vadászat, a lovaglás, a kempingezés, a természetjárás, a nem motorizált vízi sportok, a kerékpározás, a síelés, az agroturizmus, a

falusi turizmus, az alternatív turizmus stb. Az ökoturizmus egyúttal egy szemléletet is jelent, amely a turizmus valamennyi formájának fenntarthatóvá tételét célozza, hogy hozzájáruljon az ökoszisztéma megőrzéséhez vagy helyreállításához és elkerülje negatív hatások gyakorlását a természeti és kulturális erőforrásokra. Emellett a turizmus valamennyi formájának tiszteletben kell tartania az 1992-es Rio-i csúcshelyeztetésen a Turizmus Világszervezete által ajánlott három alapelvet, nevezetesen:

a) legyen környezet tudatos,

b) legyen a környezetbe integrált

c) legyen magas minőségű környezetre alapozott.” (Lengyel M. 1997, 14. old.)

Magyarország kedvező helyzetben van, kiemelten jó turisztikai potenciállal rendelkezik ilyen téren. Hazánk természeti környezete jóval nagyobb mértékű ökoturizmust tenne lehetővé, akár európai szinten is nagyhatalommá válhatnánk. A Natura 2000 hálózatba Magyarország területének több mint negyede, összesen 21%-a tartozik, de kiemelkedő a nemzeti parkjaink száma is (10), valamint ezenkívül még 29 ramsari vizes élőhely is megtalálható országunkban. Az ökoturizmus esetében a helyi erőforrásokon alapulva, a helyi lakosság, közösségek bevonásával olyan fenntartható turisztikai fejlesztések valósulhatnak meg, ami a természetvédelmét és a helyiek egy részének megélhetését is biztosíthatnák. (http://turizmusonline.hu/belfold/cikk/magyarorszag_szamara_strategiai_agazat_lehetne_az_o_koturizmus)

A falusi vendéglátás esetében a belföldi vendégek ellátása dominál, 2017-ben a falusi szálláshelyeken a belföldi turisták által eltöltött vendégéjszakák részesedése 87%-os volt. (KSH, 2017)

Az ökoturizmus fejlődésének elismerése érdekében 2010 óta pályázatot hirdetnek az Év Ökoturisztikai Létesítménye címmel. A pályázók két kategóriában nyerhetnek díjat, látogatóközpontok és tanösvények egymástól elkülönítve mérhetik össze erejüket. Fontos szempont a pályázat elbírálása során, hogy látogatóbarát legyen az ökoturisztikai létesítmény, és ezzel minél szélesebb kör eljuthasson az élményszerű bemutatóhelyekre az adott terület jellemző természeti és táji örökségek megismerése céljából. Az oktató és szemléletformáló szerepével emlékeztetessé kívánják tenni ezeket a helyszíneket, a helyi közösségek tevékenységeinek bemutatásával pedig a helyi termékek iránti keresletet kívánják növelni. Bár pénznyereménnyel nem jár a pályázat elnyerése, az elismerés és a pályázat lebonyolítása során zajló kommunikáció miatt mégis érdemes minél több ökoturisztikai létesítménynek részt vennie

a versenyben. Előfordult olyan eset, amikor megosztott helyezéseket ítéltek oda, 2014-től pedig bevezették a különdíj kategóriát is. (4. táblázat)

4. táblázat: Az Év Ökoturisztikai Létesítménye pályázat 2010-2017 közötti díjazottjai

Forrás: Saját szerkesztés

https://hu.wikipedia.org/wiki/%C3%89v_%C3%96koturisztikai_L%C3%A9tes%C3%ADm%C3%A9nye_d%C3%ADj_adatok_alapján

	Látogatóközpont	Tanösvény
2010	1. hely: Bechtold István természetvédelmi látogatóközpont, Kőszeg 2. hely: Dráva Kapu Bemutatóközpont, Barcs-Drávaszentés 3. hely (megosztott): Kápolnapusztai Bivalyrezervátum 3. hely (megosztott): Felső-Kiskunsági Öko-Kiállítóhely (Rendek Ökogaudaság és Tanyamúzeum), Kerekegyháza	1. hely: Katalinpusztai tanösvények, Vác-Katalinpuszta 2. hely: Sas-hegyi tanösvény, Budapest 3. hely: Tiszavirág ártéri sétaút és tanösvény, Tiszafüred-Tiszaörvény
2011	1. hely: Levendula Ház Látogatóközpont, Tihany 2. hely: Szemlő-hegyi-barlang fogadóépülete, Budapest 3. hely: Lengyel-Annafürdői Turisztikai és Természetismereti Központ	1. hely: Tiszavirág ártéri sétaút és tanösvény, Tiszafüred-Tiszaörvény 2. hely: Sisa Pista nyomában – Bernecebaráti tanösvény 3. Saághy István tanösvény, Szombathely
2012	1. hely (megosztott): Pannon Csillagda, Bakonybél 1. hely (megosztott): Katalinpusztai Kirándulóközpont és Erdei Iskola, Vác-Katalinpuszta 3. hely: Sas-hegyi Látogatóközpont, Budapest	1. hely: Nyírjesi Fűvészkert és Vadaspark, Balassagyarmat 2. hely: Élő erdő tanösvény, Kőszeg
2013	1. hely: Ligneum Látogatóközpont, Sopron 2. hely: Fehér Gólya Múzeum, Kölked 3. hely: Kemenes Vulkanpark Látogatóközpont, Celldömölk	1. hely: Pele-körút tanösvény, Csopak 2. hely: Lischka Lipót tanösvény, Békéscsaba 3. hely: Rezgönyár tanösvény, Óriszentpéter
2014	1. hely: FUTURA Interaktív Természetudományi Élmenyközpont, Mosonmagyaróvár 2. hely: Királyréti Látogatóközpont, Szokolya-Királyrét 3. hely: Tisza-tavi Ökocentrum, Poroszló Küöldíj: Katica Tanya, Patca	1. hely (megosztott): Élet a kaszálgyümölcsösben tanösvény, Szalafő-Pityerszer 1. hely (megosztott): Molnárka tanösvény, Gemenc 3. hely: Dr. Marián Miklós sétány, Kaszó, Balátató Küöldíj: Jeli Varázskert tanösvény, Kám, Jeli arborétum Küöldíj: Királyréti tanösvény
2015	1. hely: Ős-Dráva Látogatóközpont, Szaporca 2. hely: Fekete István Látogatóközpont, Kaposvár 3. hely: Természet Háza Látogatóközpont, Gyenesdiás Küöldíj: Zselici Csillagpark, Zselickisfalud	1. hely: Csiga-túra tanösvény, Zalakaros 2. hely: Erzsébet-ligeti tanösvény, lombkorona-sétány és kilátó, Gyomaendrőd 3. hely: Örvényi Pákász tanösvény, Tiszafüred-Tiszaörvény
2016	1. hely (megosztott): Tapolcai-tavasbarlang Látogatóközpont 1. hely (megosztott): Pörbölyi Ökoturisztikai Központ 3. hely: Budakeszi Vadaspark	1. hely: Kincskereső játékosvénny – Aggtelek 2. hely: Égerösvény – Termáltó és Ökopart tanösvény – Zalakaros 3. hely: Tamási-Miklósvári tanösvény – Tamási
2017	I. helyezett: Károly-magaslati Ökoturisztikai Látogatóközpont, Sopron Küöldíj: Medvehagyma Ház Ökoturisztikai Látogatóközpont, Orfű	I. helyezett: Folly arborétum, Badacsonyör

A korábban ismertetett biogazdaságok közül a Rendek Ökogazdaság és Tanyamúzeum 2010-ben megosztott 3. helyezést ért el. De a felsorolásokat tüzetesen elolvasva láthatjuk, hogy van olyan tanösvény, ami több évben is elindult a pályázaton, pl. Tiszavirág ártéri sétaút és tanösvény 2010-ben 3. helyen, 2011-ben viszont már 1. helyen végzett.

2018-tól új címet kapott a pályázat, innentől kezdve már Az év ökoturisztikai élménye kitüntető címet lehet kiérdemelni az Agrárminisztérium és a Magyar Turisztikai Ügynökség odaítélése alapján. Itt is több kategóriában lehet pályázni a cím elnyerésére, többnyire erdőgazdaságok, natúrparkok, nemzeti park igazgatóságok, társadalmi szervezetek, önkormányzatok, illetve társas- és magánvállalkozások adnak be pályázatokat. Az év ökoturisztikai élménye 2018 pályázat nyerteseit az 5. táblázat ismerteti. Az alábbi kategóriákban díjazták a pályázatokat benyújtó szervezeteket: az együtt-élő, a családbarát, a hozzáférhető és a digitális ökoturisztikai élmény. (<https://mtu.gov.hu/cikkek/atadtak-az-ev-okoturisztikai-elmenye-2018-dijakat-780>)

Alapvetően 5 kategóriát hoztak létre, de az érthető ökoturisztikai élmény díjat 2018-ban mégsem osztották ki.

- Az együtt élő ökoturisztikai élmény díj azokban az esetekben jár, amikor a helyben élőket és az ott működő vállalkozásokat is bevonják a szolgáltatásokba. Ez pont alkalmas lenne az ökológiai gazdálkodások esetében is.
- A családbarát ökoturisztikai élmény a többgenerációs élményszerzést ösztönzi és a gyermekekre és idősekre egyaránt gondoló élményeket jutalmazza.
- A hozzáférhető ökoturisztikai élmény díjat a fizikai megközelíthetőséget szem előtt tartó, akadálymentesített vagy más módon könnyen elérhetővé tett szolgáltatásoknak ítélik oda.
- Az érthető ökoturisztikai élmény díjjal a közérthető és egyben szórakoztató ismeretátadást méltányolják.
- A digitális ökoturisztikai élmény díjjal pedig a korszerű technológiákat felvonultató, azok lehetőségeit kihasználó figyelemfelkeltős megoldásokat értékelnek. (<https://www.beol.hu/gazdasag/hazai-gazdasag/atalakult-az-okoturisztikai-palyazat-1262543/>)

5. táblázat: Az Év Ökoturisztikai Élménye pályázat 2018-as nyertesei

Forrás: Sajat szerkesztés <https://mtu.gov.hu/cikkek/atadtak-az-ev-okoturisztikai-elmanye-2018-dijakat-780> adatok alapján

	Együtt-élő	Családbarát	Hozzáférhető	Digitális
2018	„Élmény a helyiekkel”: Írottkö Natúrparkért Egyesület „Miénk itt a rét!” rendezvény: Órségi Nemzeti Park Igazgatóság	„Élmény a családnak”: Budakeszi Vadaspark Nonprofit Kft.	„Élmény korlátok nélkül”: Szombathelyi Erdészeti Zrt.: Jeli rododendronvirágzás	„Digitális öko-élmény”: Duna-Dráva Nemzeti Park Igazgatóság: Tettyei Mésztufa- barlang

2019-ben meghirdetésre került, ám csak az év ökoturisztikai élménye 2020 címet viselhetik majd a következő pályázat nyertesei. Az eltérés a korábban kialakított rendszerhez képest, hogy az értékelés során jelentős hangsúllyal jelennek meg a Nemzeti Turizmusfejlesztési Stratégia 2030 horizontális célkitűzései, éppen ezért történt az új kategóriák létrehozása is.

Közel 700 nyilvántartott ökoturisztikai létesítmény van hazánkban, és évente több mint 1,6 millió látogatót fogadnak, ezért a lakossággal való megismertetésük kiemelt jelentőségű lehetne.

4 Összefoglalás

4.1 Megvalósíthatóság, vállalkozásindítás

Mi szükséges ahhoz, hogy egy sikeres ökológiai gazdálkodást fel tudjon valaki építeni?

Számos ponton el lehet csúszni, és sajnos a befektetett időt, pénzt és energiát egy kudarcot követően feleslegesnek ítéljük meg. A dolgozat célja nem az adminisztrációs és jogi követelmények ismertetése, sokkal inkább a jó ötlet adása és a megvalósíthatóság szemléltetése.

A 19. ábra általánosan foglalja össze egy vállalkozás legfontosabb mérföldköveit.

19. ábra: Vállalkozás folyamata
Forrás: Vecsenyi J. 2008, 7. dia

Néhány alapvető szempontot azonban mégis összegyűjtöttem, amit egy vállalkozás indításakor, vagy még inkább előtte mérlegelni kell:

1. legyen meg a jó ötlet és az elhatározás
2. érdemes összeírni a kérdéseket és azt pénzügyi, jogi tanácsadóval egyeztetni még mielőtt elkezdené valaki az adminisztrációs köröket
3. tapasztalatgyűjtés azoktól a vállalkozóktól, akik a választott területen évtizedek óta dolgoznak
4. saját célok megfogalmazása, célcsoport kiválasztása (piackutatás alapján)
5. üzleti terv, stratégia készítése
6. marketing tevékenység már a legelejétől kezdve

7. pénzügyi lehetőségek megfontolása és számbavétele (beleértve ha szükséges a hitelkonstrukciók megismerését és a különböző támogatási forrásokat)
8. vállalkozási forma kiválasztása

Innentől kezdve válik szerteágazóvá a folyamat. Lehet választani a mezőgazdasági őstermelő, a mezőgazdasági kistermelő, esetleg a KATA-s egyéni vállalkozást mellék- vagy teljes állásban. A legfontosabb különbségek az adózás és járulékfizetés során kerülnek elő.

Véleményem szerint a lépték tud dönteni ebben a kérdésben. Ha kezdetben kis területen, egyfajta hobbiként, vagy a régóta dédelgetett álmok megvalósításaként szeretnénk elkezdni környezetkímélő gazdálkodásba kezdeni, akkor érdemes a meglévő állásunk mellett a KATA-s opciót választani. Egy rövid időszakot követően valószínűleg kiderül, hogy mennyire állja meg a helyét az ötletünk, van-e rá kereslet, érdemes-e tovább foglalkozni vele, időt, pénzt és energiát befektetni. Amennyiben viszont nagy mennyiségű megtakarítással rendelkezünk vagy óriási területek birtokában vagyunk, ráadásul még tapasztalatot is szereztünk ilyen téren és még szakmai végzettségünk is megfelel ennek a területnek, úgy az őstermelői tevékenységbe is belekezdhetünk. Ha ezek közül bármelyik feltétel nincs a birtokunkban, úgy átmenetileg a mezőgazdasági kistermelő lehetőség is jó opció lehet.

4.2 Következtetések

Már a 18. században is felmerült az igény a természetes környezetbe való visszatérésre. Rousseau híres jelmondata „Vissza a természethez!” is ezt tükrözi, pedig akkor még korántsem volt olyan mértékű gépesítés, digitalizáció és vegyszerhasználat, mint napjainkban.

A dolgozatban alapvetően azt szerettem volna bemutatni, hogy megállja a helyét a mai Magyarországon is egy biogazdálkodás működtetése. Már nem számít kuriózumnak az ökológiai szemléletmód követése, és egyáltalán nem lehetetlen a megvalósítása. Őseink tudásának és a hagyományok megőrzésének köszönhetően jóval könnyebb az újrafelfedezése, mint azt gondoltuk volna.

A felgyorsult világban, a tömegtermelés korszakában olyan, mintha visszamennénk az időben, lelassulnak körülöttünk az események, harmóniába kerülhetünk a környezettel egy ökológiai gazdaságban. A természeti környezet megóvásának jelentősége már ott van a köztudatban, a megnövekedett termelés és szállítás okozta káros hatások ismertek. Egyéni és közösségi szinten van csupán mindezen folyamatokra ráhatásunk. De sosem késő elkezdni a helyes irányok követését. Az egészséges életmódra és ennek részeként a változatos, kiegyensúlyozott és tápanyagokban gazdag élelmiszerekre való átállás pedig egyre divatosabbá válik, így a biotermékek iránti kereslet is folyamatosan nő.

Gyakori a családi hagyományokkal rendelkező termelők előfordulása. De nem ritka a nagyvárosi környezetből vidékre vágó, a saját önellátását megszervező környezettudatos család sem. Szerencsére a megszerzett tudásukat nem kívánják magukban tartani, sőt életfilozófiájukhoz hozzátartozik az ökológia gazdálkodásuk látogathatóságának, a bioélelmiszerek kóstolási és vásárlási lehetőségeinek biztosítása, és a tevékenységük megismertetése az érdeklődőkkel. Egyfajta hagyományörzésnek tekinthető ez a fajta gazdálkodás is, az ismeretek a bemutatókon keresztül jutnak el a látogatókhoz. Az élményszerzés garantált a fiatal korosztály körében.

Érdekes kérdéseket feszeget, hogy a várandós nők, szoptató anyukák és az első néhány életévét betöltő legifjabb korosztály számára miért olyan fontos a vegyszermentes élelmiszerek fogyasztása. A család bővülése során nagy körültekintéssel szerzik be a legjobb minőségű termékeket a szülők. Ha számukra problémákat tud okozni, fejlődési rendellenességekhez vezethet a kemikáliákkal érintkező élelmiszer, akkor vajon miért nem figyel oda a társadalom minden korosztálya erre az eshetőségre?

Amíg az emberek gondolkodása és mindennapi megélhetése a pénz körül forog, addig sajnos a gazdasági szempontok és a termékek ára lesz a meghatározó. Nincs mindenkinek lehetősége

mezőgazdasági termelésbe kezdeni, mivel a megfelelő méretű területek megvásárlásához induló tőkére van szükség és a tevékenység végzéséhez a szakmai ismeretek mellett számos munkaeszközzel, szerszámmal kell rendelkezni. Ezért nem adatik meg bárkinek, hogy önálló életformát alakítson ki. Kiszolgáltatott helyzetben, hónapról hónapra, a mindennapok sodrásában él az emberek jelentős része. Véleményem szerint az anyagi helyzet javulásával, a fizetések emelkedésével nem az egészséges táplálkozásra való áttérés lenne az első a háztartásokban. Ehhez nem csak pénzre, hanem szemléletváltásra is szükség van. Ez a fejlettebb nyugat-európai és skandináv országokban már bekövetkezett, így a bioélelmiszerek piaca ott szélesebb is, mint hazánkban.

4.3 Összegzés

Összefoglalva a szakdolgozatban bemutatott példákat és a biogazdálkodás helyzetét Magyarországon a statisztikai eredmények alapján a következő megállapításokat tehetjük. A jó minőségű bioélelmiszerek iránti kereslet európai szinten kedvező potenciális lehetőségeket ígér, hiszen jóval meghaladja a jelenlegi magyar termelés, illetve export nagyságát. Magyarország részesedése nagyon alacsonynak tekinthető, 1% alatti, ezért azt mondhatjuk, hogy komoly tartalékokkal rendelkezik az ökotermékek tekintetében. A piaci igény tehát fennáll, igaz jórészt ez külföldi érdekeltségű. A hazai fizetőképes kereslet egyelőre elenyésző, az európai piaci igények felmérése pedig sok esetben nehézkes, ezért nem figyelhető meg kiugró növekedés az ágazatban.

Elsősorban a hazai fogyasztás ösztönzése lenne a cél, amit szemléletformálással, marketing kampányokkal, a biotermékek jótékony egészségügyi vonatkozásaival, hiteles ismeretek átadásával lehetne megvalósítani. Másodsorban a piaci igények felmérésére lenne szükség, szűkebb és tágabb környezetünkben egyaránt. A versenytársak feltérképezése, a rés piacok megtalálása, a korlátok megismerése mind-mind hozzájárul ahhoz, hogy ne sereghajtók lehessünk csak, hanem legalább a középmezőnybe felkerüljön az ökológiai gazdálkodást folytatók körében.

Magyarország természeti adottságai kiválóak, a környezetkímélő gazdálkodással örökségünk megóvható, és számos embernek megélhetést is biztosít.

A szigorú követelményrendszernek való megfelelés és a tanúsítási eljárás első ránézésre bonyolultnak hat, a jó minőség elérése érdekében azonban érdemes követni az előírásokat. A minősített termékekben és az ökocímkével ellátott élelmiszerekben a vásárlók jobban megbíznak. A különböző tanúsító rendszerek egymás mellett párhuzamosan működnek kissé eltérő feltételrendszerrel. Érdemes tájékozódni az érvényben lévő jelölésekről, hogy a termékek válogatása közben plusz információként segítse a döntésünket, nem csupán felesleges logóként jelenjen meg a csomagolásokon.

A környezeti nevelés és a társadalmi szemléletformálás a legfontosabb a következő években, mindamelllett, hogy a jó gyakorlatok és az ökológiai gazdálkodásban eltöltött évek további tapasztalatokkal, hasznos ismeretekkel bővíthetnek. A belső indítatásból létrejött gazdálkodások várhatóan a jövőben is elindulnak majd, és a belföldi fogyasztás érdemi növekedésének bekövetkezéséig legalább nem hígulnak fel a pusztán piaci érdekeltségből megalakuló változatokkal. A biogazdaság működtetése nem csupán egy munka, hanem hivatás és egyben életforma.

5 Irodalomjegyzék

Könyv:

- ROSZÍK Péter: Az ökológiai gazdálkodásról gazdáknak, közérthetően. Budapest: Biokontroll Hungária Nonprofit Kft., 2018. ISBN 978-615-80288-6-8
- WILLER, Helga - YUSSEFI-MENZLER, Minou - SORENSEN, Neil (eds): The World of Organic Agriculture - Statistics and Emerging Trends 2008. ISBN IFOAM 978-3-934055-99-5
- LENGYEL Márton: Ökoturizmus és marketing. KERÉKES Sándor - KISS Károly (sorozatszerk.): Magyarország az ezredfordulón könyvsorozat, Budapest, 1997.

Könyvfejezet:

- GODÓ Zoltán Attila: Az ökológiai gazdálkodás. In: HORVÁTH Erzsébet (szerk.): Talajtan és talajökológia. Az anyag a TAMOP-4.1.2-08/1/A-2009-0021 téma keretében készült a Pannon Egyetemen. Veszprém, Pannon Egyetem – Környezetmérnöki Intézet, 2012. p. 251-254.

Folyóiratcikk:

- APÁTI Ferenc - TÓTH-KURMAI Viktória - KICSKA Tibor -KUNKLINÉ KOVÁCS Evelin: A hazai ökológiai (bio) gazdálkodás helyzete és középtávú versenyképessége (1.). In: Biokultúra 2019/1-2. 2019. július 26.
- MEZEI Dávid: Háromszor annyi pénz áll rendelkezésre a biogazdák támogatására. In: Biokultúra 2015/4-5. 2015. október 26.
- ROSZÍK Péter: A biogazdálkodás általános alapelvei. In: Biokultúra 2018/5. 2018. november 5.

Online cikk:

- Turizmus Online: Magyarország számára stratégiai ágazat lehetne az ökoturizmus. Közzététel ideje: 2019. február 20. Elérési útvonal: http://turizmusonline.hu/belfold/cikk/magyarorszag_szamara_strategiai_agazat_lehetne_az_okoturizmus, hozzáférés ideje: 2020.04.27.
- Magyar Turisztikai Ügynökség: Átadták „Az év ökoturisztikai élménye 2018” díjakat, elérési útvonal: <https://mtu.gov.hu/cikkek/atadtak-az-ev-okoturisztikai-elmanye-2018-dijakat-780>, hozzáférés ideje: 2020.04.27.
- BEOL a Békés megyei hírportál: Átalakult az ökoturisztikai pályázat. 2018. április 20. Elérési útvonal: <https://www.beol.hu/gazdasag/hazai-gazdasag/atalakult-az-okoturisztikai-palyazat-1262543/>, hozzáférés ideje: 2020.04.27.
- Wikipédia: Év Ökoturisztikai Létesítménye díj, elérési útvonal: https://hu.wikipedia.org/wiki/%C3%89v_%C3%96koturisztikai_L%C3%A9tes%C3%ADtm%C3%A9nye_d%C3%ADj, hozzáférés ideje: 2020.04.27.
- Biokontroll Hungária: Nemzetközi előírások, elérési útvonal: <https://www.biokontroll.hu/ellenorzes-es-tanusitas/nemzetkozi-eloirasok#up>, hozzáférés ideje: 2020.04.27.

- Biokontroll Hungára: Tanúsítási program, elérési útvonal: <https://www.biokontroll.hu/ellenorzes-es-tanusitas/6298-2/>, hozzáférés ideje: 2020.04.27.
- Orosz Péter: Geredy Péter biogazda – Biotermelés a Mintagazdaság keretén belül. Háztájit az asztalra. Elérési útvonal: <http://haztajitazasztalra.hu/termelok?microsite=8d5e957f297893487bd98fa830fa6413>, hozzáférés ideje: 2020.04.27.

Kiadvány:

- KSH: Helyzetkép a turizmus, vendéglátás ágazatról, 2017, elérési útvonal: <http://www.ksh.hu/docs/hun/xftp/idoszaki/jeltur/jeltur17.pdf>, hozzáférés ideje: 2020.04.27.
- Biogazdálkodás. KSH - Statisztikai tükör, III. évf. 67. szám, 2009. május 28., elérési útvonal: <https://www.ksh.hu/docs/hun/xftp/gyor/jel/jel30903.pdf>, hozzáférés ideje: 2020.04.25.

Adatbázis:

- KSH-Összefoglaló táblák (STADAT): 4.1.4. Földhasználat művelési ágak és gazdaságcsoportok szerint (1990-...), elérési útvonal: https://www.ksh.hu/docs/hun/xstadat/xstadat_eves/i_omf001a.html, hozzáférés ideje: 2020.04.25.
- KSH-Összefoglaló táblák (STADAT): 4.1.6. Biogazdálkodás (2005-...), elérési útvonal: https://www.ksh.hu/docs/hun/xstadat/xstadat_eves/i_ua001a.html, hozzáférés ideje: 2020.04.25.

Előadás, prezentáció:

- KOVÁCS Vera: Vidékfejlesztési Program (VP): Agrár-környezetgazdálkodás támogatása (VP AKG), Ökológia gazdálkodás támogatása (VP ÖKO). 2015. október 20. Elérési útvonal: <https://www.nak.hu/kiadvanyok/szaktanacsadok/szakmai-anyagok/akg-es-okologiai-gazdalkodas-tamogatasa-kepzes-eloadasai/184-vp-akg-es-vp-oko-mvh-eloadas/file>, hozzáférés ideje: 2020.05.19.
- VECSENYI János: A vállalkozások indítása és működtetése. Budapesti Corvinus Egyetem Gazdálkodástudományi Kar, Kisvállalkozás-fejlesztési Központ. 2008.10.31. Elérési útvonal: <https://slideplayer.hu/slide/2205741/>, hozzáférés ideje: 2020.05.20.

Jogszabály:

- A Tanács 834/2007/EK rendelete
- A Bizottság 2019. december 17-i 2019/2164 végrehajtási rendelete
- A Bizottság (EU) 2020. január 13-i 2020/25 végrehajtási rendelete
- A Bizottság (EU) 2020/427 felhatalmazáson alapuló rendelete
- A Bizottság (EU) 2020/464 végrehajtási rendelete
- 34/2013. (V. 14.) VM rendelet

Pályázati felhívás:

- A Felhívás címe: Ökológiai gazdálkodásra történő áttérés, ökológiai gazdálkodás fenntartása. A Felhívás kódszáma: VP-4-11.1. -11.2.-15., elérési útvonal: <https://www.palyazat.gov.hu/lezrult-vidkfejlesztési-program>, hozzáférés ideje: 2020.04.25.
- A Felhívás címe: Ökológiai gazdálkodásra történő áttérés, ökológiai gazdálkodás fenntartása. A Felhívás kódszáma: VP-4-11.1. -11.2.-18., elérési útvonal: <https://www.palyazat.gov.hu/lezrult-vidkfejlesztési-program>, hozzáférés ideje: 2020.04.29.
- A Felhívás címe: A fiatal mezőgazdasági termelők számára nyújtott induló támogatás. A Felhívás kódszáma: VP2-6.1.1-16, elérési útvonal: <https://www.palyazat.gov.hu/lezrult-vidkfejlesztési-program>, hozzáférés ideje: 2020.04.20.

Honlap (hozzáférés ideje: 2020.02.01-2020.12.04.):

- <https://eocc.nu/members/>
- <https://www.bio-suisse.ch>
- <https://www.bioland.de>
- <https://www.demeter.net/>
- <https://www.krav.se/>
- <https://www.naturland.de/en/>
- <https://www.soilassociation.org/>
- <http://kornyezettudatoselet.hu/>
- <https://www.kiskunhagyomany.hu/geredy-okogazdasag/>
- <https://www.kiskunhagyomany.hu/rendek-okogazdasag/>
- <https://www.biogomba.hu/>
- <http://www.biotanya.hu/index.html>
- <http://ebio.hu>
- <http://gyumi.hu/>
- <https://www.tarkabociporta.hu/>

Ábrajegyzék

1. ábra: Geredy gazdaság	18
2. ábra: Gyöngyösi Sándor biogomba, Fülöpjakab	20
3. ábra: Rendek Ökogazdaság és Tanyamúzeum	23
4. ábra: EBIO Kertészet bioélelmiszerei (padlizsán, paprika, édesburgonya, körte).....	26
5. ábra: Tarka Boci Porta életképek	29
6. ábra: Bioterületek megoszlása a kontinensek között 2007-ben.....	31
7. ábra: A világ tíz legnagyobb ökológiai gazdálkodási arányát felmutató ország 2006-ban..	32
8. ábra: A biogazdálkodásba bevont területek aránya az EU-27 országokon belül 2007-ben .	32
9. ábra: A biotermékek piaci részaránya az élelmiszerforgalmazáson belül Európa országaiiban, 2016	33
10. ábra: Az 1 főre jutó biotermék-fogyasztás és az éves nettó átlagjövedelem alakulása 2014- 2015-ös IFOAM és EUROSTAT adatokon alapulva EUR/fő/év mértékegységben....	34
11. ábra: Az ökológiai termékek egy főre jutó fogyasztásának alakulása Európában és EU-28 átlagban 2005-2014 közötti időszakban	35
12. ábra: Az ökológiai termékek kiskereskedelmi forgalmának alakulása Európában és EU-28 átlagban 2005-2014 közötti időszakban	36
13. ábra: Az értékesített biotermékek értéke 2014-es IFOAM adatokon alapulva millió euróban	37
14. ábra: A hazai földhasználat művelési ágak szerint 1990-2018 között, továbbá a művelési ágak megoszlása 1995-ben és 2015-ben.....	38
15. ábra: A hazai biogazdálkodásban foglalkozó mezőgazdasági termelők számának változása 2005-től.....	39
16. ábra: Az ökológiai gazdálkodásba bevont mezőgazdasági területek nagyságának változása 2005-től.....	40
17. ábra: Az ökológiai gazdálkodásba bevont mezőgazdasági területek megoszlása 2018-ban	40
18. ábra: Az ökológiai gazdálkodás keretein belül tartott állatok létszámának változása Magyarországon 2008-tól.....	41
19. ábra: Vállalkozás folyamata	49

Táblázatjegyzék

1. táblázat: Az ökológiai gazdálkodásra történő áttérésnek és az ökológiai gazdálkodás fenntartásának éves hektáronként kapható támogatási összegei euróban	11
2. táblázat: Biogazdaságok Magyarországon	13
3. táblázat: EBIO Kertészet csomagjai a 17. és 18. héten	24
4. táblázat: Az Év Ökoturisztikai Létesítménye pályázat 2010-2017 közötti díjazottjai	46
5. táblázat: Az Év Ökoturisztikai Élménye pályázat 2018-as nyertesei.....	48

PANNON EGYETEM Gazdálkodási Kar Zalaegerszeg

NYILATKOZAT

Alulírott, **Faragó-Rózsás Anita** nyilatkozom, hogy a záródolgozatomban foglalt tények és adatok a valóságnak megfelelnek, és az abban leírtak a saját munkám eredményei.

Tudomásul veszem, hogy a dolgozat elektronikus formátuma szerzői jogtisztaságának ellenőrzésére az Egyetem szoftveres ellenőrzést (plágiumszűrést) végezhet és ennek eredményét a dolgozat értékelésében felhasználhatja.

Tudomásul veszem, hogy a dolgozat elektronikus formátuma az Egyetem repozitóriumában kerül elhelyezésre és a hatályos jogszabályok, intézményi szabályzatok szerint, valamint a szerzői rendelkezésnek megfelelően biztosítható a kutatási célú hozzáférés. A dolgozat elektronikus formátumának metaadatai – ide értve a szerzői összefoglalót is – nyilvánosak.

Zalaegerszeg, 2021. január 1.

Faragó-Rózsás Anita s.k.

hallgató aláírása

PANNON EGYETEM

Gazdálkodási Kar Zalaegerszeg

ÖSSZEFOGLALÁS

(benyújtandó két példányban)

Biogazdálkodás indítása Magyarországon

Faragó-Rózsás Anita

Levelező tagozat / Gazdálkodási és menedzsment szak / Vállalkozásszervező
szakirány

Dolgozatom célja, hogy bemutassam a biogazdálkodás gyakorlatát Magyarországon és ismertessem az ökológiai gazdálkodás jellemzőit. Jó és rossz példákon keresztül szeretném bemutatni ezen gazdálkodási forma felépítésének és fenntartásának nehézségeit, akadályoztató tényezőit és egyben a benne rejlő vállalkozási lehetőségeket.

A fogalmi háttér tisztázását követően a szakirodalmi áttekintés a jogszabályi környezet bemutatása, a nemzetközi és hazai szabályozási rendszer ismertetése mellett a minősítési rendszerekre, valamint a pályázati lehetőségekre is kitér. A jó gyakorlat alfejezetben olyan példákat fogok bemutatni, ahol egy-egy család döntött a hagyományos, természetes gazdálkodás mellett, megőrizve elődeik tudását vagy akár olyan gazdák, akik a várostól távol a semmiből felépítve hozták létre jól működő gazdaságukat.

Ezt követően egy elemző részben az elmúlt évtizedekre vonatkozóan, különös tekintettel a hazai ökológiai gazdálkodással kapcsolatos statisztikai adatokat ismertetném. Hipotézisem szerint az adatok alátámasztják majd, hogy egyre nagyobb arányban jelenik meg a növénytermesztésben is a biogazdálkodás.

A környezetvédelmi, növénytermesztési és agrárgazdálkodási szakmai ismeretek függvényében nagy valószínűséggel a területválasztás is döntő szereppel bír a

sikeresség elérésében. A földterület minősége nagymértékben befolyásolhatja az adott területen jó hatékonysággal előállítható javakat. A telephelyválasztás esetében pedig egyrészt a helyi munkaerő, a segítő kezek megléte, másrészt a vásárló bázistól való távolság is jelentős tényező. A szociális, társadalmi szempontokat is ajánlott figyelembe venni.

Növénytermesztés során a termőföld regenerálódását követően, a korábbi gazdálkodásokat követően az igénybe vett földet több éven keresztül, kb. 2-3 éven át érdemes pihentetni. Szem előtt kell tartani a vetőmag származását is, hiszen annak előállítása során is számos kemikáliát szoktak sajnos használni. Ökológiai gazdálkodás esetében a tápanyagpótlás és a növényvédőszer alkalmazása nem történhet semmilyen műtrágya és káros, mérgező anyagok felhasználásával, kizárólag szerves eredetű, a növényekbe be nem épülő, fel nem szívódó szerek lehetnek, amelyek vízzel könnyen lemoshatók. A rovarirtószer közül pedig minimális, 10-nél is kevesebbszer engedélyezett a közel 500 létező vegyszerből, és adalékanyag esetében is jóval kevesebb használható ökogazdaságokban, mint a hagyományos gazdaságokban.

Megfigyelhető, hogy egyes helyeken jellemzően inkább egy-egy termékre fektetik a hangsúlyt, míg más gazdaságokban több összeálló, egyfajta arculatot biztosító termékpalettával foglalkoznak. Példákon keresztül megpróbálom majd bemutatni, hogy mikor célszerű az egyiket és mikor a másik megoldást választani.

Az ökológiai gazdálkodásnak egyre nagyobb turisztikai része is van. Megjelentek a termelés mellett a gazdálkodási formát népszerűsítő, idegenforgalmat kihasználó gazdaságok, ökofarmok is. A környezettudatos szemlélet, az egészséges életmód, a hagyományos mezőgazdasági forma ismertetése, szemléletformálás a cél, a saját termelésű áruk eladása és az önfenntartás mellett. A Rendek Ökogazdaság és Tanyamúzeum például feladatául a paraszti kultúra ápolását és továbbadását tűzte ki célul, és ennek keretében az odalátogató vendégek az ősi, hagyományos munkaeszközöket, étkezési és tartósítási eljárásokat is megismerhetik, mindamelllett, hogy egyedi, helyben készített termékeket is vásárolhatnak. A biodiverzitás az élővilág sokszínűségét és a hagyományos módszerek, eljárások továbbítását is jelentheti egyben.

Térségalakító és vidékfejlesztő feladatot is betölthet egy ökológiai gazdálkodás indítása. Zöldmezős beruházásként érintetlen területek kerülhetnek beépítésre a természetközeli állapot fenntartásával. Másrészt pedig akár elhagyott helységeket is

feltámaszthatnak a visszatérő természetkedvelők, lelkes gazdálkodni vágyók, vagy éppen a várostól menekülők, akik sokszor teljesen kihalt helyeket népesítenek be újra. A fiatal generáció esetében ez egy új lehetőség, egy másfajta életkezdés, mint a manapság oly jellemző albérletfenntartás az egzisztencia megteremtéséig.

Fontos a lépték megválasztása is. Milyen méretű területet képes még ellátni egy család, egy vállalkozás, egy nagyobb létszámot foglalkoztató gazdálkodás? Melyik mellett érdemes dönteni?

Végül, de nem utolsó sorban pedig közgazdász szakos hallgatóként a vállalkozásindítás kérdéseivel, adminisztratív teendőkkel és egy vállalkozás fenntartásával szeretném zárni majd dolgozatomat. Milyen teendőkkel jár, milyen szervezetekhez kell fordulni egy biogazdálkodás elindításánál? Ki kell-e váltani az őstermelői igazolványt? Milyen járulékok befizetésére kötelezik a gazdákat?